

**Collectio diuinarum et humanarum consolationum vere aurea
: qua Christianus quilibet pie? instruitur, quomodo afflictiones
& aerumnas omnes vincere ac superare possit.**

<https://hdl.handle.net/1874/456639>

COLLECTIO
DIVINARVM
ET HVMANARVM
CONSOLATIONVM

VERE AVREA;

Qua Christianus quilibet piè in-
struitur, quomodo afflictiones
& ærumnas omnes vincere
ac superare possit.

I E S V S.

*Si quis vult post me venire, abneget
semetipsum, & tollat crucem suam,
& sequatur me. Matth. 16.*

ANTVERPIÆ.

Cum priuilegio Regis ad sexen-
nium. Sublig. I. de Perre. 1564.

THE
DIVINE
BY
GEOFFREY
OF
THE
OF
OF
OF
OF

OF
OF
OF
OF
OF

OF
OF
OF
OF
OF

CHRISTIANO
LECTORI S.

SICVTI Israëlitæ
educti ex domo ser-
uitutis Ægyptiacæ,
longo tempore ober-
rantes in solitudine,
varias ærumnas per-
pessi sunt, antequam in terram promissio-
nis fuerunt introducti: ita etiam singuli
Christiani ex spiritualib. peccati & Dia-
boli vinculus liberati, in huius mundi ere-
mo variis aduersæ fortunæ miseriis exer-
centur, antequam ad quietem & beati-
tudinem patriæ cœlestis perueniant. Ea
de causa, nihil magis nobis vtile ac neces-
sarium est, quàm vt contra omnis generis
ærumnas & tentationes ex verbo DEI
nos maturè & bene muniamus. In hunc
finem cum hic libellus à pio & fidei Catho-
licæ studioso viro compositus & scriptus

AD LECTOREM

fit, malo Lectorem eius vtilitatem legendo potius experiri, quàm longo proœmio ipsi molestus esse. Scribuntur hoc seculo de variis controuersis libri plurimi, qui non tantùm conuiciis scatent, sed periculosos etiam quandoque opinionib. animam Lectoris inficiunt. Nihil horum in hoc nobili Libello haberi, omnis pius Lector iudicabit. Ostenduntur hïc veræ causæ ærumnarum, enumerantur earum vtilitates, suppeditantur dulcissimæ, viuæ, & diuinæ consolationes. Monstrantur media, & diuinissima organa, per quæ vniuersas tentationes vincere possimus. Fiunt comparationes humanarum, Philosophicarum, & Christianarum consolationum. Declaratur discrimen Christianæ & Philosophicæ patientiæ. Totius tractationis inuentio mirè est artificiosa: dispositio tota est pulcherrima. Omnia confirmantur per spicuis Scriptura

CHRISTIANVM.

ra sacrae testimonis: testimoniis subi-
 ciuntur illustria exempla, non sacrae tan-
 tum, sed Romanae quoque historiae: in-
 feruntur aptissimae similitudines ductae
 à rebus naturalibus, quibus testimonia
 & exempla veluti illuminantur. Tan-
 toperè me delectauit hic libellus in trans-
 ferendo, vt voluptas potius, quàm labor
 fuerit. Cumque ea semper humana fue-
 rit conditio, vt nihil ab omni parte bea-
 tum vnquam reperiri potuerit, iam verò
 in hac vltima mundi senectâ, tot calami-
 tatibus antehac ferè inauditis quotidie
 ingruentibus, ac hominibus ipsis tantùm
 non effæminatis, ita vt ne leuissimam ad-
 uersitatem vix æquo animo ferre queant,
 maximus miseriarum & afflictionum sit
 cumulus, non tantùm in omnibus Rebus
 publicis, & Ecclesiis, sed singulis etiam
 familiis, & personis priuatis quoque: stu-
 dium meum, quo pro virili ex Germani-

AD LECTOREM.

co in Latinum sermonem, hunc Theſaurum tranſtuli, Chriſtiano Lectori gratum futurum confido. Et ſi non ea, qua dignus eſt, elegantia iſtud præſtiterim, Lectorem rogo, vt mediocritatem meam boni conſulere, & libelli huius dignitatem atque præſtantiam ex ipſa materia, quã tractat, potius æſtimare velit, quàm ex ſermonis humilitate ac inelegantia.

Æternus Pater Domini noſtri I E S U
CHRISTI faxit, vt labor noſter
ipſius gloriæ, & mul-
torum ſaluti inſer-
uire poſſit.

Vale.

INDEX PRIMARIA CA-
pita totius libelli continens.

PARTIS PRIMÆ.

- Afflictiones immitti diuinitus. Cap. j.
Afflictiones immitti propter peccata. Cap. ij.
Afflictiones peccatis semper esse minores. Ca. iij.
Afflictiones castigationē esse paternam. Ca. iiii.
Afflictiones propter solum Christum esse
castigationem paternam. Cap. v.
Similitudines declarantes castigationem
paternam. Cap. vj.
Afflictiones esse examen fidei. Cap. vij.
Afflictiones conducere ad notitiam sui ipsius
& Dei. Cap. viij.
Afflictiones afferre agnitionem peccati. Cap. ix.
Afflictionibus exerceri fidem. Cap. x.
Afflictiones excitare preces & gratiarum
actionem. Cap. xj.
Afflictiones reddere homines probiores. Ca. xij.
Afflictiones gignere timorem & dilectionem
Dei. Cap. xiiij.
Afflictiones homines humiliare. Cap. xiiij.
Afflictiones conducere ad compassionem &
patientiam. Cap. xv.
Afflictiones prodesse ad fortitudinem &
sobrietatem. Cap. xvj.
A iij Af-

I N D E X.

- Afflict. gignere contemptum mundi.* Cap. xvij.
Afflict. sequi semper meliorē fortunā. Ca. xvij.
Afflict. esse argumentū vitæ æternæ. Cap. xix.
Afflictionib. reprobos reddi deteriores. Ca. xx.
Consortes in afflictionibus. Cap. xxj.

PARTIS SECVNDÆ.

- Per quæ media afflictiones possint mitigari,
 & vinci.* Cap. xxij.
*Perfectam consolationem in sola Dei bonitate
 sitam esse.* Cap. xxij.
Exempla diuini auxiliij. Cap. xxij.

PARTIS TERTIÆ.

- Fideles debent se armare fide & spe.* Cap. xxv.
Preces esse necessarias. Cap. xxvj.
*Emendationem vitæ in ærumnis esse ne-
 cessariam.* Cap. xxvij.
*Adhortatio ad patientiam ex Christianis
 fontibus.* Cap. xxvij.
*Adhortatio ad patientiam ex causis natu-
 ralibus ducta.* Cap. xxix.
*Per quæ media acquiri & conseruari possit
 patientia.* Cap. xxx.
Vtilitates patientiæ. Cap. xxxj.

FINIS INDICIS.

PARS PRIMA.

Afflictiones immitti diuinitus.

CAPVT PRIMVM.

AFFLICTIONES VOCO omnes res, quæ naturæ humanæ sunt contrariæ, vtpote tentationes carnis, mundi, & Diaboli, morbos corporis, infelicem coniugem, rebelles liberos, ingratos amicos, iacturam bonorum, priuationem privilegiorum, contumelias, obrektionem, inuidiam, annonæ caritatem, famem, pestem, bellum, vincula, & mortem, denique omnem crucem & passionem, tam spiritualem, quàm corporalem, vel nobis propriam, vel iis qui nobis sanguine iuncti sunt, priuatam, publicam, occultam, manifestam, vel culpa nostra acquisitam, vel præter meritum nobis impositam. In his omnibus & vniuersis homo Christianus primò originè considerabit hoc pacto: Quæcunque Deus nobis immittit, animo patienti suscipiamus. Deus enim noster creator, architectus, rex, & pater existit. Sicuti non æquum est, vt olla murreret contra figulum: ita multò minus decet, vt nos resistamus iudicio & voluntati Dei. Rom. 9. Etiam si afflictiones per aduer-

DIVIN. CONSOLAT.

fariorum malitiam ex Diaboli instinctu, vel per alia media eueniant, tamen nunquam cogitemus, eas fortuitò absq; Dei prouidentia & consilio contingere. Et propriè loquēdo, semper sumus sub Dei protectione, modò ipsum non tentemus, siue in paupertate, siue in diuitiis, in aqua, vel igni, siue inter amicos, siue inimicos degamus, cū Deus omnia videat, sciat, ordinet, & gubernet. Deus occidit & uiuificat, ducit in infernum & reducit, redigit ad inopiam, & iterum ditat, humiliat, & exaltat. 1. Reg. 2. Iobus inquit: Dominus dedit, Dominus abstulit. Christus ait: Nō cadit passer in terram sine voluntate Patris cœlestis: etiam capilli capitis vestri numerati sunt. Matth. 10. Cū igitur afflictiones à Deo infligantur, ex animo Deo obtemperemus, sanctamq; illius voluntatem in nobis compleri feramus. Si tempestate lædantur fruges, si sycophante nos calumnientur, quare irasceremur elementis? cur vindictam sumeremus à nostris inimicis? Qui mentem non eleuant, neq; Dei manu vapulare sese cogitant, similes sunt canibus, qui neglecto homine, à quo fuerunt læsi,

PARS PRIMA. Cap. ij.

lasi, ipsum lapidem dentibus mordent. Proinde nō decet, vt illibenter reddamus pignus quod nostræ custodiæ cōcreditum est: Deus nobis vitam, sanitatē, robur, vxorem, liberos, amicos, diuitias, honorem, potētiam, quietē, & tranquillitatem dono dedit. Si iam Dominus horum quædam, vel singula repetat, sua exigit, & quæ nos aliâs illi debebamus. Ideoq; contra ipsius irreprehensibile iudicium fremere vel murmurare, grande est peccatum.

Afflictiones immitti propter peccata.

CAPVT SECVNDVM.

QUID quæso Deum mouet, quòd nos cruce & rebus aduersis premat? Ea quæ quisq; meritus est, patienter ferre debet. Si quisque seipsum examinauerit, intelliget iustissimè se à Deo castigari, vel propter præsentem, vel antè commissam transgressionē. Deus in omnibus pœnis vult manifestare suâ iram contra peccata, sicuti in. 1. Præcep. ait: Ego sum Deus zelotes, visitans iniquitatem patrum in filiis in tertiam & quartam generationem, eorum qui oderunt me. Deut. 27. recensentur omnes plagæ, quæ improbis imminēt. Luc. 3. ait Christus: Nisi pœnitentiam

DIVIN. CONSOLAT.

tiam egeritis, omnes peribitis. Atq; vt hoc melius cōspiciatur, singulari fit ordinatione Dei, quòd pœnæ ipsis peccatis respondeant, sicuti dici solet: Per quæ quis peccat, per eadem punitur. Dauid constuprauit vxorem Vriæ, postea constuprantur vicissim vxores ipsius Dauidis. Dauid occidit Vriam, ideoq; filius Dauidis à fratre vicissim occiditur. Filius mouet seditionē, & patrem eiicit ex regno. Nemo satis verbis valet exprimere calamitates, in quas Dauid cum suis subditis per præuaricationem incidit. Si cum iustitia illa quam Deus à nobis exigit, vitam nostrā comparemus, nullam nobis fieri iniuriam intelligemus. Si genus humanum conforme esset voluntati diuinæ, neq; inde declinaret, omnibus modis esset beatū, neq; esset obnoxium corruptioni, sicuti poma & flores. Sed genus humanū ab initio defecit, parētes primi mandatum Dei contempserunt, & nos per ipsorū lapsum deteriores facti sumus: rationis nostræ iudicium est obtenebratum: voluntas est deprauata: experimur prauas inclinationes: quærimus gaudia & voluptates huius sæculi contra sanctum Dei verbum. Etiam si asinus pel-

PARS PRIMA. Cap. ij.

pellem leonis induat, leonēq; simulet, tamen
 aures afininæ eminentes ipsum produunt. Ita
 etiam si nos nonnullis operibus exornemus,
 ne omnibus sceleribus polluti simus, tamen
 habemus cor immundum, repletum infinitis
 infirmitatibus & sordibus. Ac si affligamur
 morbis, paupertate, bellis, aut aliis miseriis,
 non est quòd culpam Magistratui, religioni,
 constellationi, aut Deo in cœlis acceptā fera-
 mus. Medico nō potest assignari causa, quòd
 maligni humores collecti sint in corpore æ-
 groti, licet per industriam artis suæ illos ita
 monstret ac prædicat, vt sentiri queant: sed
 maliciosorū humorum collectio inordinatæ
 vitæ decumbentis adscribi debet. Sic cœlesti
 Medico multò minus culpa imputari debet,
 si ærumnis & afflictionib. castigemur: talis
 enim medicina peccatrici nostræ carni ne-
 cessaria est: ideo quisq; seipsum accuset, cau-
 samq; suæ miseriæ in seipso quærat. Etiam san-
 ctissimi viri causam suarum afflictionū pro-
 pria esse peccata cōfessi sunt. Dan. 9. Propter
 peccata nostra, & propter transgressiones pa-
 trum nostrorum, Ierusalem, & populus tuus
 omnibus vicinis opprobrio sunt. Ideoq; ma-
 gis

DIVIN. CONSOLAT.

gis execrari & detestari debemus nostra peccata & vicia, quæ morbos, & alias calamitates, quas propter peccata nostra iustè perferimus. Si quis eo nomine indignaretur, quòd Deus iustitiam exerceret cõtra hostes suos, ipsum iudicarem Dei iustitiam reprehendere, & id amare, quod Deus odit. Atq; hoc ipsum est iustitia Dei, quòd suos & nostros exitiales inimicos, videlicet peccata in nobis maturè castiget, coërceat, & strāgulet. Meritò igitur cum exultatione Deum laudemus, nõ propter ipsum (vt ita dicam) infortunium, sed propter iustam & benignam Dei voluntatē: iustam dico, quòd peccata puniat: clementē verò, quòd lenius nos castiget quàm meriti sum⁹.

Afflictiones esse minores peccatis nostris. Cap. III.

QUANDO illi parua pœna imponitur, qui longè maiorē meritis est, patienter illam meritò suscipit. Latro patienter fert se virgis cædi, cum sciat se dignū esse, qui rota cõtundatur. Iudith. 8. cõsiderat pœnā multò minorē esse peccato. Si iam pauperiem, morbum, vel alias afflictiones perferamus, cogitemus multiplicia nostra delicta castigatione lon-

PARS PRIMA. Cap. iij.

longè acriori digna esse. Et si omnes miseriae cumulentur, tamen adhuc atrociores poenas meriti sumus, nimirū diaboli imperium, & æternam damnationem, quam Deus gratuita misericordia propter meritū Iesu Christi abstulit. Et qui bona recepit, nō miretur si quandoq; aliquid aduersi sufferat. Etiam filiis sæculi huius vsitatum est prouerbiū: Hora bona digna est hora mala. Deus pro immensa sua bonitate omnes homines certis quibusdā donis beare solet. Ante & post afflictiones multis nos afficit beneficiis tam corporalibus q̄ spiritualib. Ante afflictionē Deum multa nobis beneficia præstare, exemplo Iobi docemur: Si bona multa, inquit, suscepimus de manu Domini, mala quare non sustinebimus? Discamus hīc prospera conferre cū aduersis, & intelligemus quòd longè plura bona à Domino acceperimus, q̄ mala. Ethnicus Plinius Secundus amicū suum cuius vxor mortua erat, consolatus est, & inter alia hoc quoq; illi cōsiderandum proposuit: Magnum est solatium, quòd eiusmodi thesauro tam diu vsus fueris, quandoquidē tecū vixit. 44. annos sine cōtentione & iurgiis, ita

DIVIN. CONSOLAT.

vt neuter alterū offenderit. Sed inquires, illi-
 bentius & maiori impatientia ea nunc careo,
 quia tam diu eam habuerim: citius enim ob-
 liuiscimur earū voluptatū, quibus paruo tem-
 pore vsi fuimus. Sed caue ne sis Deo ingratus,
 si saltē velis perpendere quid amiseris, & non
 cogitare, quā diu re amissa frui potueris.
 In mediis ærumnis alia adhuc præsentia bene-
 ficia Dei aspicienda sunt, vt illarum compa-
 ratione dolor noster mitigetur. Dum sentis
 in corpore ægritudinem, cogites non deesse
 tibi opes & diuitias: quando sentis te priua-
 tum diuitiis & opibus huius sæculi, læteris te
 habere adhuc robur & bonam valetudinem.
 Talem comparisonem si non instituamus,
 similes sumus infantibus, quibus si parū sal-
 tem eripias, omnia quæ habent reliqua, abii-
 ciunt, ac flere incipiunt. Eandem stultitiam
 nos imitamur, si parum saltem nobis dece-
 dat, ita irascimur, vt residuis bonis nulla vo-
 luptate vtamur. Si omnibus externis sola-
 tiis priuemur, hoc saltem nos recreet, quòd
 in animo habeamus notitiam Domini no-
 stri IESU CHRISTI, per quem ab infer-
 no & æterna damnatione redempti sumus.

Et

PARS PRIMA.

Et qualis proportio est inter totum mare & unicā guttam, talis est proportio inter æternam damnationem, & plagas temporarias. Præterea, per fidem sentimus certitudinem gaudij æterni, & nunquam cessaturæ beatitudinis. Rom. 8. AEstimo passiones huius sæculi non dignas esse gloria, quæ in nobis reuelabitur. Huius cōsolationis viuam imaginem videmus in filio perdito, qui tantoperè se humiliat, quòd non dignum se iudicet vocari filium, sed cupit exerceri laboribusvt mercenarius, modò sibi manere permittatur in domo patris. Sic nos omnia illa quæ cœlestis pater nobis immittit, patiēter sufferamus, modò non excludamur ex paternis ædibus. Si quis cogitet, Deum eos qui atrociores & magis scelerati sunt peccatores, non ita duris & grauibus pœnis affigere, sciat neque honestam neque Christianam hanc esse cogitationem. Fortassis enim tu aliis es deterior, & licet te impietate superent, tamē adhuc ignoras, quo pœnæ genere Deus illos castiget vel puniat. Interim & occulti dolores omnium sunt scissimi. Et quamuis iam nullum in corde

DIVIN. CONSOLAT.

cruciatum sentiant, Dei que iudicium non intelligant, tamen ut filius patri tuo cœlesti hunc honorem tribuas, quod omnia sapienter & iuste gubernet, & quod omnes iniquitates suo tempore iudicaturus sit.

Afflictiones immitti paterno animo.

Cap. IIII.

NON sufficit scire, afflictiones iusto Dei iudicio propter peccata nobis immitti. In summis enim tentationibus, & magnis angustiis, hæc cogitationes statim nobis occurrunt: Quandoquidem enormiter deliqui, non iniuste Deus ut hostis mihi irascitur. Has cogitationes si non mature repellamus, fugimus Deum, contra ipsum fremitantes, sicuti Saulus, qui etiam non nisi hostili & irato animo à Deo se puniri putabat: ideoque Saulus fuit corde aversus à Deo, & cœpit tanquam crudelem Tyrannum odisse & fugere Deum. Propterea prior doctrinæ hæc admonitio necessario subiicienda est, ut nimirum animo grato non modo suscipiamus ea, quæ Dominus nobis immittit, sed ut etiam certò statuamus, omnes temporarias ærumnas benevolentia paterna, & non

P A R S   P R I M A .

non hostili animo diuinitus nobis imponi. Deus enim omnibus Christianis reconciliatus est per filium suum, eosq; diligit ex intimis cordis sui visceribus. Quibuscunq; igitur miseriis nos castiget, non eo facit animo, quasi nos odio persequi, abiicere, vel perdere decreuerit: sed quod immensa sua bonitate & clementia, qua nos adoptauit in filios, eiusmodi ærumnis custodire, exercere, humiliare, & exsuscitare nos statuerit, vt eo pacto, inuocatio, fides, timor Dei, obedientia, & aliæ virtutes in nobis crescerent, & auferentur ad gloriam diuini nominis & animarum nostrarū salutem. Testimonia scripturæ pro huius rei confirmatione exstant illustria. Ezech. 33. Viuo ego, nolo mortem peccatoris, sed vt cōuertatur, & viuat. Hoc iuramento Dei docemur, castigare Deum fideles, & homines peccatores, non vt perdat, sed vt ad pœnitētiam reducat. Prouer. 3. Quem diligit, eum castigat, & habet beneplacitum in eo, sicuti pater in filio. Ex hoc perspicuo testimonio etiam manifestum est, afflictiones nō esse signa odij, sed potiùs sancta diuini fauoris symbola, quibus nos be-

DIVIN. CONSOLAT.

neuolementiæ suæ Deus certiores reddit. Ro. 8.
 Scimus, quòd iis qui Deum diligunt, omnia
 cooperentur in bonum. 1. Corint. 11. Casti-
 gamur à Domino, ne cum hoc mundo pe-
 reamus. Idem apparet in vniuersa historia
 Iobi. Venditur quidem Iosephus à suis fra-
 tribus, & traditur peregrinis ex instinctu dia-
 boli per odium fratrum: sed fidelissimus pa-
 ter cœlestis istud conuertit in salutem & cõ-
 modum totius domus Israël, necnõ vniuersi
 Regni AEgyptiaci. Hæc enim ipsius Iose-
 phi est interpretatio. Gen. 45. Ecclesia Chri-
 sti in terris est subiecta cruci: at Deus illam
 impensè diligens cogitat, quomodo eam vi-
 uificè cõsoletur ac liberet, sicuti Christum
 Ecclesiæ caput & Regem à mortuis resuscitauit.
 Ac quòd sub virga clementiam & be-
 neuolentiam patris cœlestis cernere nõ pos-
 simus, nostræ infirmitati debemus ascribe-
 re. Quoties igitur ærumnis & aduersitatib.
 obruimur, rectè quidem facimus, quando
 peccata nostra agnoscimus, & diaboli im-
 perium, quod propter peccata in nos exer-
 cet. Sed nõ debemus tantùm respicere in-
 tentiõnem Sathanæ, qui animo venenato
 sem-

PARS PRIMA.

semper quærit hominis interitum: sed potius intueri consiliū patris cœlestis, qui ideo nos cruci subijcit, vt per eam commodum & salutem nostram operetur ac perficiat. Hac consolatione non bene infixā cordi, tentatio vires maiores acquirit, hominemq; ad desperationem tandem adigit.

Propter solum Christum afflictiones paternam fieri castigationem. Cap. v.

VERAM & genuinā causam beneficiolæ & paternæ voluntatis reperimus in solo & vnico merito IESV CHRISTI, ad hunc sursum in cœlum nostra corda erigere, eumq; mente fidei intueri debemus. Nostra peccata merentur famem, annonæ caritatē, bellum, & infinitas alias misérias: Christus precium persoluendo pro peccatis nostris satisfecit, omnesq; nostras transgressiones ignominiosa sua morte, & resurrectione gloriosa sustulit, iustitiæq; Patris nostri cœlestis ita satisfecit, quod peccata nostra nocere nobis amplius nequeant: modo iam peccatis mortui, per Christum iustitiæ viuamus. Paulus enim testimonium plenū dulcissima consolatione suppeditans

DIVIN. CONSOLAT.

1. Corinth. 1. inquit: Iesus nobis à Deo factus est in sapientiam, iustitiam, sanctificationem, & redemptionem. Cùm igitur afflictiones noxiæ sint propter solum peccatum, & peccatū per mortem & λόγον Christi sit deuictum, etiam ipsæ ærumnæ vim nocendi amiserunt. Christus omnes afflictiones per suam passionem ita consecrauit ac sanctificauit, vt per dispositionem & ordinationem patris cœlestis non amplius ob sint, sed Christianis prosint ac inseruiant. Fidelissimus igitur Christus est Medicus: cùm enim vidisset quàm terribiles nobis essent afflictiones, ipsemet omnes ærumnas, imò mortem horrendissimā experiri & subire voluit, vt nostris ærumnis terminum poneret, adeoq; vt mortem sanctificaret & dulciorem nobis redderet. O beatos nos, si animum Christi in cruce pendentis intueremur, vbi maximis angustiis ideo fuit subiectus, vt omnia peccata nostra eneruaret, mortem occideret, ægrotisq; nobis haustum prægustando propinaret, quò nos eundem libentiùs postea hauriremus, cùm Christo hunc haustum prius bibenti nihil mali acciderit,

P A R S P R I M A .

derit, imò cum statim à mortuis resurrexerit. Vtinam hæc notitia integra in corde nostro luceret, nunquã submergeremus, neq; de Dei erga nos beneuolentia desperaremus, etiamsi in extremo agone maximam pœnam peccatis nostris acquisitam sentiremus: possemus contra portas ipsius inferni consistere, & omnes tristitiæ, tentationes, terrores, & infortunia euanescerent. Hæc est præstantissima consolatio, qua non melior audita fuit ab initio conditi sæculi: hæc ritè considerata vel sola in rebus aduersis animum ita erigere potest, vt etiam in rebus aduersis læti exultemus. Rom. 8. Si Deus non pepercit filio suo vnigenito, sed tradidit illum pro nobis omnibus, quomodo nobis cum illo nõ omnia donaret? Quid efficimus nostra trepidatione, metu, cura, & luctu? Decet eos qui Christiani haberi volunt, summa cū gratitudine immensam hanc Dei gratiam agnoscere & prædicare. Quotquot hac Christi notitia destituti, & hoc preciosissimo thesauro priuati sunt, siue sint Iudæi, Turcæ, Ethnici, aut cuiuscunq; religionis, in nullis conscientiæ terroribus

DIVIN. CONSOLAT.

aut ærumnis neque sibi neque alijs constan-
tem ac salutarem consolationem dare pos-
sunt. Quàm diu mortis aut aliarum tenta-
tionum sagittas non experiuntur, securi ad
tempus sine metu viuunt, sed ingruente in-
felici hora, & mutata aëris temperie, cum
vel per præsens periculum, vel per concionē
legis ira Dei illis reuelatur, statim trepidat,
omnisq; illorum sapientia subito euanescit,
vt nihil minus possint quàm vlli tentationi
reniti. Fugiunt à facie Domini, nescij vbi
se velint abscondere, imò etiam ad strepi-
tum folij extimescunt tanquam ad tonitru,
sicuti Moses ait, nullum hîc falsæ religionis
studium, vel vitæ seuerioris cōsistere potest:
quamcunque extra Christum quæsiuerunt
consolationem, illa omnis in illorum terro-
rem & desperationē conuertitur, adeò nihil
solidæ consolationis extra Christum repe-
ritur.

*Similitudines, quæ paternam castigatio-
nem illustrent. Cap. VI.*

CVM Deus propter meritum IESU
CHRISTI non hostili animo, sed
voluntate beneuola nos castiget, patri, ma-
tri,

PARS PRIMA.

tri, præceptori, medico, pastori, agricolæ, & aurifabro comparari potest. Pater filium primò docet, deinde monet, & tandè etiam castigat: eodem modo Pater cœlestis nobiscum ætate quidem adultis, sed fide infantibus agere solet. Primò per concionem sui verbi voluntatè suam nobis aperit, at quando illam non facimus, subinde per eandem concionem nostri officij nos cõmonefacit: huic admonitioni si locũ dare recusemus, morbis, paupertate, & aliis flagellis nos inuisit. Omnes istæ plagæ tanquam pueriles virgæ æstimandæ sunt. Quando virgis filij non emendantur, pater baculum, vel durius flagellum arripere solet. Vbi filius pertinax esse pergit, bona sua in tabernis profundit, malisq; sodaliciis sese coniungit, pater capillis illinc filium extrahit, verberat, in carcerẽ conicit, vel in exiliũ mittit. Sic quoties nos pertinaces persistimus, vt nec verbis, nec minoribus plagis corrigamur, Deus nobis publicas & grandes plagas immittit, pestem, famem, sedicionem, incendia, latrocinia & bella, vt ab inimicis nostris capti in exilium abducamur, quò sic violento modo ab omni-

DIVIN. CONSOLAT.

bus mundanis cōcupiscentiis auulsi, ad vitæ
 correctionem incitemur. Pater filium suum
 non libenter verberat, cuperet illi perpetuò
 benefacere, si indulgentia filium non cor-
 rumperet, ideoq; ipsum castigat, ita tamen
 vt in ipsa castigatione animum paternum
 ostendat. Licet filium propter aliquas trans-
 gressiones quandoque ex ædibus extrudat,
 tamen ipsum non omnino deserit, submi-
 nistrat ipsi vestem, verbis amicis illum con-
 solatur, donec illum tandem ableget, nō vt
 in exilio moriatur, sed vt humilior & me-
 lior redditus, eò melior domum reuerti pos-
 sit. Cupit pater filo illa omnia adimere, quæ
 ipsum possint corrūpere. Sic quoties à Deo
 virgis castigamur, semper paternā dilectio-
 nem sub virgis occultè latere nobis persua-
 deamus. Naturale enim & proprium Dei
 opus est, sanare, iuuare, & benefacere. Ada-
 mum & Euam pulcherrimis virtutibus or-
 natos Paradiso præfecit. Res secundas per-
 ferre non possumus: si omnium rerum co-
 pia abundaremus, fieremus lasciuī & pe-
 tulantes. Malis & infortuniis nos obruit
 cœlestis Pater, vt possit nobis benefacere:
 ideo-

PARS PRIMA.

ideoq; in media castigatione, mitigatione, consolationem, & auxilium largitur. Exemplum eius rei habemus in primis nostris parentibus. Cùm Deus ex Paradiso illos in exilium extrudere vellet, illos primò vestivit contra inclementiam hyemis, frigoris, & tempestatis: consolatus est illos semine benedicto, per quem omnes passiones nobis fiunt salutare. Ad eundem modũ Deus nobiscum agit, nõ vult nos planè abiicere, sed peccatum commissum vult nobis exorsum reddere, & impedire peccata futura, ne incidamus in æternas ærumnas.

Contingit quandoque patri duos esse filios, quorum alter, qui dissolutissimis est moribus, à patre non punitur: alter verò quoties in exigua re delinquit, statim poenam luere cogitur. Hic alia causa reddi nequit, quàm quòd de alterius emendatione pater desperet, eumq; exhæredare statuat, & hæreditatem alteri conseruare. Filius alter stolidè ac pueriliter iudicat, fratri suo bene esse, quòd non verberetur, ingemiscit ac cogitat, quoties frater patrem offendit, ne vnico verbo ab eo obiurgatur,
per-

DIVIN. CONSOLAT.

permittitur illi discurrere quocunque velit,
 in me verò diligentissimè & statim animad-
 vertitur. Hic intelligimus stultitiam pueri,
 qui solam præsentem castigationem respi-
 ciendo, quid sibi reseruetur non considerat.
 Eadem cogitationes oboriuntur etiam in a-
 nimis piorum, quãdo variis ærumnis obruti,
 impiis omnia ex animi sententia succedere
 vident. Debemus itaque respicere ad futu-
 ram & cœlestem hæreditatẽ, quæ nobis de-
 betur tanquã filiis. Nam sicuti impij in gau-
 diis & deliciis hîc exultant, ita postea tan-
 quã peregrini cum magno mœrore & luctu
 possessione æternæ hæreditatis spoliati erũt.
 Ad Hebræos cap. 12. inquit Paulus: Fili mi
 ne reformides castigationẽ Domini, & casti-
 gationem illius suscipe libenter. Quẽ enim
 Dominus diligit, illum castigat. Flagellat
 omnem filium quem suscipit. Si castigatio-
 nem susceperitis, Deus se erga vos declarat
 vt patrem. Vbi est filius, quẽ non quandoq;
 pater percusserit vel castigarit? cumq; omnes
 filij castigẽtur, & vos estis sine castigatione,
 non iam legitimi estis liberi, sed spurij.
 His verbis Apostolus manifestè Dei plagas
 com-

P A R S P R I M A.

comparat paternæ castigationi. Quis eo nõ
 terreretur, quòd eos spurios appellet, qui nõ
 castigantur? Quem non consoletur, quòd
 eos filios appellet, qui castigantur? Ideoq;
 etiamsi Deus quandoq; iratum vultum præ
 se ferat: tamen amantissimi Patris tantum
 indignatio est, qua non perniciem, sed no-
 stram tantum salutem, correctionem, & cõ-
 modum quærit. Quare igitur non subiice-
 remus nos voluntati fidelissimi patris? Ex-
 ultantes in eo, quòd sciamus beneuolo ani-
 mo patrem cœlestem erga nos esse affectum.

Mater filium alit & nutrit, & omnia bene-
 ficia materno affectu illi præstat, pueri tamẽ
 petulantia quandoq; cõmouetur ad iracun-
 diam, vt ipsum obiurget & virgis cædat.

Sic Deus natura beneficus, nullo nos infor-
 tunio premeret, nisi peccatis nostris ipsum
 ad iracundiam prouocaremus. Et quem-
 admodum mater filium, quem virgis cædit,
 non abiicit, ita Deus cœlestis pater nos in-
 arumnis non deserit neque relinquit. Es. 49.
 Potest ne mater obliuisci infantis sui, & ego
 tui obliuiscar? inquit Dominus: & si mater
 obliuisceretur infantis sui, tamen ego tui nõ

ob-

DIVIN. CONSOLAT.

obliuiscar. Quando artifex suscipit discipulum, sic initio cum ipso pacisci solet, ne sit capitosus, ne suo indulgeat cerebro, vt diligenter attendat institutioni, & si in artis perceptione ignauior cōperiat, quòd patienter velit ferre castigationē. Artifex discipulum non corrigit animo maligno, sed vt eò meliùs discat. Sic Christus neminē recipit in numerum discipulorū, cui non priùs condiciones cuilibet Christiano necessarias proponat. Matt. 16. Deus nos vult regi suo verbo: at nos sapius neglecto verbo Dei, ductum rationis sequimur. Sapissimè non operamur iuxta præscriptum, ideoq; opifex celestis ferit nostros digitos, donec diuinis operibus assueti, illa dexteriùs peragamus. Medicus industrius putridam carnem ferro resecat, vel adurit, ne totum corpus corrumpatur: ita quandoq; Deus sœuissimè nostrū corpus affligit, vt anima saluetur. Etiam si profundius carnem nostrā ferro tangere & veluti mortificare videatur, tamē hæc omnia sanandi causa facit, vt hoc pacto magis nos viuificet. Medicus in cōfectione theriacæ vtitur serpentibus & viperis, vt malum malo pel-

PARS PRIMA.

lat: sic Deus in afflictionib. ministerio ma-
 lorum in nostrum cōmodum vtitur. Quam
 diu Medicus bene sperat de valetudine æ-
 groti, omnia remedia tentat, dulcia & ama-
 ra: quamprimùm autem de valetudinis recu-
 peratione desperat, ægroti permittit por-
 rigi quicquid desiderat. Sic cùm pater cœ-
 lestis de nostra correctione bene speret, nō
 singula nobis concedit, quæ nos expetimus,
 quemadmodū illis quos deseruit, permittit
 vt genio suo indulgeant. Hæc similitudo
 sumpta est ex cap. 5. Iobi, quando Deus vul-
 nerat, manus illius sanat. Quando eques fre-
 num equo relaxat nimium, equus lasciuior
 fit, non rectè incedit, & periculum est, ne in
 loco decliui deiciat sessorem. Ita quoties
 sapientissimus conditor nimium nobis in-
 dulget, securi & petulantes reddimur, ac
 nos ipsos perdimus: ideoque nobis frenum
 iniicit, iuuatque nostram carnem coercere,
 ne nobilis anima in æternæ damnationis ba-
 ratrum ruat. Auriga equos ignauos sti-
 mulat, ac duriùs verberat, quoties ignaui
 progredi, & currum protrahere recusant,
 interim tamen sic illis parcat, vt diutiùs illis

DIVIN. CONSOLAT.

vti possit: eodem modo nos cœlestis Pater
 quoties officium nostrum non facimus, pun-
 git, & interea suæ recordans misericordiae
 ita castigationem moderat, ne nos omnino
 occidat. Fidelis pastor oues in solitudi-
 ne inter lupos aberrantes à deuiis & pericu-
 losis locis deserti, ad tutum & munitum sta-
 bulum reducit. Ita quoties hominib. mun-
 danis & inimicis verioris religionis cômixti
 sumus, singulari Dei misericordia ab illis
 auellimur, ne sine pœnitentia cum illis in
 peccatis submergamur. Vitulo iam ma-
 ctando pastor permittit, vt in pabulis & pul-
 cherrimis pratis luxuriet: sicuti econtra vi-
 tulum labori destinatum, iugo assuefacit.
 Sic Deus improbis, quorum interitus præ-
 foribus est, omnia permittit ad tempus, vt
 voluptatibus sese quasi fatient. Pios verò
 quos ad honores sublimiores euehere decre-
 uit, iugo crucis subiicit, omnesq; huius se-
 culi illecebras illis adimit. Peritus agricola
 non committit bonum semen agro incul-
 to, sed aratro & iugis bouum terram conglu-
 tinatam prius findit, frangit, ac præparat,
 & postea seminat semen, vt pluuia cœlesti
 ter-

PARS PRIMA. Cap. vj.

terram inebriante semē conseruetur & crescat. Sic Deus cū sit agricola, & nos illius agricultura. 1. Cor. 3. Spiritum & veritatem suā non deponit in homine maligno. Sap. 1.

Hortulanus prudens agrum sepibus & spinis munit contra noxias feras, ita Deus spinis, id est, variis ærumnis arcet à nobis peccata & scelera. Osee. 2. Vias illorum spinetis circundabo, ac semitas illorum occludam.

Quando hortulanus inutiles ramos ab arbore refecat, & abscindit, modò radices arboris saluæ sint, amputatio illa arbori non erit noxia, sed crescet eò venustiùs, pluresq; fructus producet. Sic Deus Adamo rebellis quasdam voluptates subtrahit, non vt ei noceat, sed vt disciplinam ipsum doceat. Macerante enim salua fidei radice, eò maiores postea fructus profert ad gloriam diuini nominis, & nihil ei obfuit, quòd diuitiis & humanis solatiis exutus fuerit. Iohan. 15. Christiani extra crucem similes sunt vuis in vitibus pendentibus, liberrimoq; aëri expositis, quæ nihilominus crudæ & immaturæ manent. Tales vuas cœlestis Pater & vineator torculari premit, calcat, & macerat, non vt

DIVIN. CONSOLAT.

pereant, sed vt à reliquiis mundanæ concupiscentiæ liberati, dulce vinum & gratum proferant. Aurifaber aurum in ignem coniicit, non vt igne absumatur, sed vt ab immundicie & sordibus inhærentibus emundetur, vt sordes separatæ ab igne cõcrementur. Sic Deus aurifaber est, & mundus est instar fornacis: afflictiones sunt ignis, Fideles sunt aurum, peccata sunt sordes. Hac igitur fornace crucis, Deus suos decreuit mundare ab omnibus peccati reliquiis, & gloriosos reddere. 1. Pet. 4. Lapidicidæ malleo partem lapidis rescindunt, & tam diu lapidem præparant, donec cõgruat ædificio: sic Deus cœlestis lapidica Christianam Ecclesiam ædificat, & nos malleo crucis tam diu informat, donec lapides preciosi efficiamur, omniaq; vicia & peccata, quæ huic ædificio non congruunt, auferantur. 1. Pet. 2. Sicuti lotrices vestes sordidas, contaminatas, & pollutas, sapone aspergere, concutere, & lauare solent, vt fiant albæ & candidæ: eodem modo Deus nobiscum agit, vt nos à sordibus lauet, mundet, ac purget. Dañ. cap. 11.

Assi-

PARS PRIMA. Cap. vij.

*Afflictionibus Fideles probari &
examinari. Cap. VII.*

AFFLICTIONES Fideles examinant, dant intellectum, confortant fidem, excitant inuocationem, incitant ad vitæ emendationem, timorem Dei, humilitatem, patientiam, fortitudinem, humanitatem, sobrietatem, & multas alias virtutes, & adferunt multum commodi tam æterni quàm temporarij. Vult Deus explorare, quàm altas radices cor nostrum in ipso figerit, quantum fides nostra possit sustinere, an in illius honorem nos & omnes creaturas velimus deserere. Quomodo nos simus gesturi amoris ex oculis nostris rebus nobis charissimis. Nouit quidem antea quid acturi simus, sed vult vt etiam nobis & aliis innotescamus. Sæpe contingit, vt aliquem mirificè prædicemus, multumq; illi fidamus, tanquã prudenti, probò & fideli viro, sed in rebus aduersis tandem cognoscimus illius imprudentiã, intelligimusq; illi nequaquã tantum roboris esse quantum putabamus. Strenuum militem non cognoscimus tempore pacis, sed tempore prælij quando ipsum cum poten-

DIVIN. CONSOLAT.

tissimis hostibus viriliter cōgredi videmus. Quàm peritus sit nauclerus, ingruente tempestate maris, cognoscimus. An verè pudicæ sint fœminæ, tunc, quâdo prouocatæ ad impudicitiam etiam data occasione marito fideles persistunt, perspicimus. Sic quàm fidelis sit Ecclesia suo sponso, tunc manifestatur, quando persecutione & doctrina falsa ab Antichristo affligitur. Arboribus, quæ habent altas radices, & naturales fructus, non officit calor Solis: sed arbores amputatæ ad æstum Solis citò arefcunt, instar tœni abscisi. Sic fidelibus, qui in Christo radices egerunt, persecutiones non sunt nocuæ, eò enim magis virescunt: econtrà infideles, seipsos in calore persecutionis produnt. Eadem tribula qua feriuntur aristæ & calami, etiam grana mundantur: sic eadem afflictione, qua boni purgantur, vt Deum orent & laudent, etiam reprobi, qui Deo in tentatione maledicunt & irascuntur, manifesti fiunt. Quando tritatur frumentum, grana commixta sunt paleis, tandem cribro grana separantur à paleis: sic in templo totus populus concionem verbi diuini audit,

PARS PRIMA. Cap. vij.

eadem cōcione, quæ aliis gratissima est, alij
offenduntur, vti auditores simul commixti
sunt: sed vento afflictionis perflante Eccle
siam, non difficile est fideles ab infidelibus
secernere. Si simus grana, non est quod me-
tuamus tribulam aut ventum. In trituro
enim à paleis separamur, & reddimur mun-
diores, quàm fueramus prius. Relinquamus
igitur metū paleis, quæ cū consistere non
possint, necessariò eiiciuntur. AEdificium
vermibus exaratū, & malo fundamento im-
positum, ad tempus quidem consistit, sed
forti ingruente vento, tandem corrui-
tisq; innotescit, malum fuisse ædificij illius
fundamentum. Sic sciamus, multos reperiri
inter Christianos sine fundamēto. Quàm
diu durāt res secundæ, boni sunt Christiani:
sed ingruente persecutione, manifestatur il-
larum hypocrisis. Sap. 3. Sicuti aurum pro-
batur in fornace conflatoris, sic illos Deus
purgauit & probauit. Si sumus aurū, quare
metuimus ignem? cū plus cōmodi quàm
incomodi nobis afferat. Huc pertinet an-
tiquum prouerbiū: Amicus incertus in re
incerta cernitur, Deus examinaturus Abra-

DIVIN. CONSOLAT.

hãmum, iubet illum mactare filium. hic in
 magnis angustiis fuisse Abrahamum nõ est
 dubium, omnia potius bona & cunetas suas
 possessiones maluisset amittere, q̄ vnigenitũ
 & charissimũ sibi filium mactare: sed quan-
 tumuis istud carni ipsius durum & amarum
 fuerit, tamen per iter tridui filium ducit ad
 locum mortis, quam propriis manibus ipsi
 inferre statuerat. Sic fide vincens carnis ten-
 tationes, Deo præstitit gratissimã obedi-
 tiam. Gen. 22. Nunc scio, quòd Deũ vereã-
 ris, quia nõ peperceris proprio filio propter
 me. Deut. 8. Memor sis omnis viã, per quã
 duxit te Dominus annis his quadraginta in
 deserto, vt te castigaret ac probaret, vt ma-
 nifestũ fieret quid esset in corde tuo, num
 seruaturus esses mandata nec ne. Compara-
 Davidem cum Pharaone: vtriq; fuerũt Re-
 ges celebres. Pharaõ multis plagis à Deo pu-
 nitus, pertinaciter & temerariẽ in malo pro-
 posito persistit. Exod. 7. 8. 9. David ab Absõ-
 lone pulsus ex regnõ, & audiẽs maledictio-
 nem Simeï, statim sese humiliãuit & agno-
 scit peccatum sui adulterij. Iobus fuit per-
 cussus multis & malignis vlceribus, ita vt à
 plan-

PARS PRIMA. Cap. vij.

planta pedis vsq; ad verticē capitis nihil sani in ipso repertum fuerit. Hac afflictione patientia Iobi innotuit, sicuti etiam eadem afflictione impia natura vxoris illius detecta fuit. Iob. 1. 2. Quis fidelior & feruidior fuit ipso Petro, & tamen ad vocem fragilis mulieris abnegauit Christum? Quis igitur sibi ipsi ante tempus examinis nō suspectus esset? Ipsa experientia docemur fideles ab infidelibus nulla re facilius quàm aduersitate discerni. Aliqui ad tempus nomen dant fidei catholicæ, & quando hoc non adipiscuntur, quod in fide catholica quarunt, fiunt transfugæ, & victi tentatione blasphemant sanctam fidem catholicam. Sed pij, qui ex corde fidei catholicæ castra secuti sunt, etiam in ipsa morte constantes persistunt.

Afflictiones conducere ad cognitionem Dei, nostri ipsius, & multiplicem sapientiam.

Cap. VIII.

C iij

Vti-

DIVIN. CONSOLAT.

VTILE & bonum est, seipsum rectè
cognoscere. Res secundæ hominem
excæcant, vt seipsum non probè cognoscat.
Econtra, sub cruce incipit intelligere fragi-
litate[m] sui corporis, vitæ incertitudinē, inge-
nij imbecillitate[m], humanarum virium infir-
mitatē animaduertit: quàm paruos progres-
sus fecerit in studio virtutis, intelligit, quo in
statu sint res suæ coram Deo, an sit martyr
Dei vel Diaboli. Sæpius homo bene se fun-
datū esse imaginatur, sed in tentatione discit
quàm facilè à quouis vento impellatur.

Omni infortunio diuinitus admonemur,
mille adhuc alia superesse pericula, nos cu-
mulatim obruitura, nisi Deus clementer nos
custodiret. Diabolus & omnis impiorum
caterua nobis insidias struunt, nosq; extin-
guere conantur. Sed Deus singulari sua bo-
nitate omnibus inimicis nostris terminū sta-
tuit, quem transire illis nō permittitur. Sub
cruce cunctas Dei virtutes quotidie melius
cognoscimus: Seriam Dei iustitiam, qua sce-
leratis irascitur, eosq; atrocibus pœnis pu-
nit, & impœnitentes cōdemnat: Infitam
eius potentiam, qua solus in extrema etiam
ne-

PARS PRIMA. Cap. viij.

necessitate iuuare & solacium præstare potest: Immutabilem Dei veritatem, qua omnibus suis promissionib. & minis satisfacit: Infitam Dei bonitatem, qua non finit nos omnibus miseriis obrui, qua pœnitentibus in ipsis miseriis suppetias ferendo succurrit: Aeternam Dei prouidentia, qua omnia sapienter gubernat, cunctaq; incommoda in nostram salutem conuertit: Gloriam & laudes Dei, quæ ex prioribus virtutib. in cruce fulgentibus, necessariò emergunt. Ideo Bernardus inquit, Vnde scimus, quòd ille, qui habitat supernè, nobiscum sit inferne? Ex eo, quòd in miseriis simus constituti. Quis enim sufficeret illas perferre sine Deo? Nihil homini magis est necessarium, quàm sapientia & prudentia. Fortuna secunda homines cæcos facit: fortuna aduersa oculos aperit. Medicina ophtalmica primò mordet ac affligit oculum & aquam elicit, sed visum postea acutiore reddit: ita omnes afflictiones sunt amaræ, & hominem prima vice cruciant, sed postea illuminant intellectum mentis, sic vt postea sit prudentior & cautior. Afflictio enim affert experientiam: experientia verò

DIVIN. CONSOLAT.

sapientiã. Ec. 34. Pro. 29. Virga & castigatio
dant intellectũ. Hinc illa nata sunt puerbia,
Fertilis regio, stolidus populus: In rebus ad
uersis homines fiunt oculati: Nemo nisi suo
damno sapit: Aqua intrante in os, discimus
natãre. David inqt Ps. 118. O q̄ salutare est
mihi Dñe, q̄ me castigaueris, ac humiliaue
ris, vt discerem iustitias tuas & mādãta tua.

*Afflictiones prodesse ad agnitionem
peccati. Cap. IX.*

DEVS vult in nobis indies crescere agni
tionẽ nostrã corruptã naturã, & suã
irã aduersus peccata, vult vt serio doleamus
ob cõmissa peccata, & quotidie nos corriga
mus. At cordib⁹ nostris insita est quãdã fera
securitas, qua fit, vt internã immundiciẽ par
uifaciam⁹. In rebus prosperis magnitudinẽ
irã diuinã & nostrorũ delictorũ parũ expen
dimus, neq; pœnã nostris peccatis debitam
metuimus. Dei autẽ manu certas personas
vel totam Ecclesiã feriente, cõsideramus pon
dus peccati, & cõfitemur Deũ merito nobis
irasci, & tandẽ hæc verba effundim⁹: O Dñe,
hoc infortuniũ millies sumus meriti, ò iustũ
Dei iudiciũ, q̄ punit iniquitatẽ patrũ in filiis,
vesti-

PARS PRIMA. Cap. ix.

vestigiiis illorū insistentib. in tertiā & quartā generationē. Sicuti durissimū metallū igne liquescit, ita ferrea corda per tentationē molliora fiunt, & peccatū detestari incipiūt. Malefici magnitudinē suorū scelerū tunc demū vident, quādo adducti ad locū iudicij, morti adiudicantur. Eodem cōsilio Deus nobiscū agit, per eiusmodi aspera media etiā nos ad peccati nostri ducit agnitionē. Et publicæ plagæ rectissimè vocātur cōtiones legis, quibus docemur, Deū verè irasci omni impietati, vt omnis caro sese humiliet, suamq; impietate agnoscat & veniā deprecetur. Fratres Iosephi tunc demū in Aegypto perpendūt magnitudinē sui peccati, quādo in terra peregrina angustātur. Gen. 42. Cū Deus immitteret Israëlitis venenatos serpētes, à quib⁹ morfi ad mortē inflammabātur, accedebāt Mosen dicētes, Peccauimus q, locuti cōtra te & Dominū. Num. 21. Saviēte peste, inquit David: Ecce ego peccaui, qd egerūt oues? Cū igitur agnitio & detestatio peccati necessaria sint, etiā afflictionibus carere nō possumus.

Afflictionibus exerceri & augeri

fidem. Cap. x.

Per

DIVIN. CONSOLAT.

PER afflictiones fidem nostrā examinari
 & probari, superius dictū est: nūc osten-
 demus, per afflictiones fidem etiā cōfirmari
 & exerceri. Vera & Christiana fides fundata
 est in sola misericordia, virtute, & auxilio
 Dei propter Christū: & non concipitur illa
 ociosis speculationibus. Deus suos plurimis
 exercet miseris: quicquid incipiunt & de-
 cernunt, infelicem sortitur euentum, & re-
 trocedit in morem cancri: felle crucis ita a-
 maram reddit illorū vitam, vt in nulla crea-
 tura quicquam quietis inueniant. Qua de
 causa? vt de omni humano consilio despe-
 rant, & vt ab omnibus mundanis consiliis
 auulsi, nulli creaturæ confidant, cor & men-
 tem in solum Deum dirigant, vt soli gemitus
 ex fide in Deum effusi, à cuius auxilio
 omnia pendent, in illis supersint. Deut. 8.
 testatur Moses, quòd Deus Israëlitis ideo
 variè exercuerit, & miraculosè conseruarit,
 ne ingressi terram promissionis dicerent:
 Meæ vires, & robur manuum mearum hæc
 fecerunt: sed vt sis memor Domini Dei tui.
 Nam ille est qui tibi dat vires faciendi. Sic
 postea egit cum Israëlitis, qui sua sapientia
 qua-

PARS PRIMA. Cap. x.

quæ fuerunt auxilium & defensionem à Re-
gibus Assyriæ & Aegypti, à quibus postea
sunt obsessi, capti, & abducti: tandem re ipsa
experti sunt, non esse adiutorem præter so-
lum Dominum, cuius etiam patrocinio to-
tos sese commiserunt. Esa. 30. 31. 2. Cor. 1.
Putabam me moriturum, hoc fiebat ideo,
ne fiduciam collocaremus in nobis ipsis, sed
in Deo, qui resuscitat mortuos. Quicquid
nostram fidem excitat & auget, istud nobis
non debet esse terribile, sed potius lætitiã
in nobis accendere. In ocio, deliciis, & vo-
luptatibus, Diabolus facilimè nos suis intri-
cat laqueis, & nostram fragilitatem sic ex-
cæcat, vt cogitemus, res humanas non esse
Deo curæ, & omnia geri fortuito sine Dei
nutu. Sed in priuatis & publicis malis ma-
gna datur nobis ansa excitandæ & exercen-
dæ fidei. Sinit Deus, vt premamur rerũ pe-
nuria, vt moriantur amici, vel aliis difficul-
tatibus implicemur, vt habeamus ansam ex-
ercendæ nostræ fidei. Si nimirum recorde-
mur diuinæ promissionis, si ab ipso precibus
efflagitemus auxilium & intellectum, & si
resistamus fide naturalibus dubitationibus
in

DIVIN. CONSOLAT.

in magnis aduersæ fortunæ procellis, in quibus Deus videtur suam faciem abscondere. Sic in publicis calamitatibus hoc est verum exercitium fidei, & sanctissimi cultus, vt in primis omnia discrimina Ecclesiæ & Reipublicæ diligenter consideremus: deinde vt firma fiducia Deum inuocemus, vt Ecclesiam suam clementer seruet à falsis dogmatibus, & omni hypocrisi liberet, vt in Rebus publicis bonum regimen & tranquillitatem stabiliat, vt salubrem aërem, & bonam aëris temperiem largiatur, vt ferinam & petulantem populi vitam emendet, vt Christianam disciplinam & publicam honestatem corroboret, quò sanctificetur Sanctum illius nomen, regnum illius latè propagetur, Diaboliq; regnum destruat. Dum has calamitates enarramus, dum auxilium à Domino petimus & expectamus, fides exercetur & crescit. Iobus omnia illa amiserat quæ hominem consolari poterant, vxorem, liberos, bona, amicos: semper nouæ procellæ ingruunt, quòd ne guttam puri sanguinis in toto habet corpore, tandem ab omnibus derisus in solius Dei fiducia fidem suam exercet.

Abra

PARS PRIMA. Cap. x.

Abrahamo promittitur filius, cuius semen multiplicandum sit sicuti stellæ cœli, tamen vxor illius fuit sterilis & anus: iuxta iudicium rationis hæc promissio fuit quasi impossibilis. Abrahamus nihilominus huic promissioni credens, fidem suam exercuit. Iosephus, Daniel, Dauid, & omnes Patriarchæ, in suis & Ecclesiæ ærumnis fidem suam exercuerunt, & hic fuit summus cultus illorum.

Ita etiam hoc sæculo per tribulationes varias Deus nostram fidem exercet, & confortat. Per hæc enim exercitia fides augeatur, confirmatur, & illustrior redditur.

Quod enim quisque expertus est, istud potest firmius credit. Hic re ipsa experiuntur Christiani, se in mediis periculis à Deo regi & defendi, consolari, ac conseruari. Spes enim non confundit. Rom. 5. Hoc pacto fideles per tribulationes fiunt animosiores, & certius credunt, Deo curæ esse afflictos, iisque clementer opem ferre. Qui sæpius ex tempestatibus maris euasit, audacior est ad nauigandum, quòd priores nauigationes felices fuerint. Sic fideles sæpius cruce afflictæ, & à Deo adiuti, plus Deo fid-

DIVIN. CONSOLAT.

fidunt, neq; afflictionib. redeuntibus facile terrentur. Cape duo exempla, alterum ex veteri, alterum ex nouo testameto. 1. Sam. 17. David congressurus cum Goliatho, inquit, Deus qui me liberauit ex manu leonis & ursi, liberabit me etiam ab isto Philistæo. 2. Corin. 1. Deus nos liberauit à tali morte, & quotidie nos liberat, vt speremus, quod etiam in posterum nos sit liberaturus. Huc accedit, quod crux eos, qui illam sufferunt, certiores faciat diuinæ beneuolentiæ & fauoris, vt certò sciant se esse ex numero electorum & filiorum Dei, cum Deus eos paternè castiget & corrigat, cum scriptum sit Iud. 8. Quotquot Deo vnquã placuerunt, per multas tribulationes probati & cõstantes reperti sunt. 2. Timot. 3. Quotquot uolunt piè uiuere in CHRISTO IESU, persecutionem patientur.

Afflictiones prodesse ad preces & laudes Dei. Cap. XI.

NORVNT omnes Christiani, nihil magis necessarium esse ardenti inuocatione Dei. Quando res sunt secundæ, aut parum oramus, aut tantum perfunctorie

PARS PRIMA. Cap. xj.

riè, neque vsque adeò res nobis est cordi: & oratio quæ per crucem non exprimitur, nõ fluit ex cordis profunditate. At angustia animi inflamat, & ad Deum adigit, & efficit, vt cor maiori feruore, & ardentius Deum inuocet. Eo enim tempore verè cognoscimus, quàm nihil ex nobis ipsis possimus, q̄ verè Dei auxilio indigeamus, quàm verè ab ipso regamur & defendamur.

Aqua in planicie fluens, latissimè diffunditur, neque in altum sese erigit: sed si in locum angustum arctissimè congregetur, in altum eleuatur. Ita quãdiu animus hominis sine curis ociosus est, latè diffluit: sed variis coarctatus ærumnis, subtilissimè ad Deum vsque ardentissima precatatione penetrat. Hinc prouerbiũ ortum est: Necessitas docet orare. Esaiæ. 26. Domine quando afflictio adest, quærunt te: quando castigas eos, inuocant te. 1. Samuël. 7. Cùm Israëlitæ audirent aduentum hostium Philistæorum, metuebant sibi, dicebantque Samuëli: Ne desinas pro nobis clamare ad Dominũ Deum nostrum, vt nos eripiat ex manũ Philistæorum. Manasses, qui omnibus diebus

DIVIN. CONSOLAT.

vitæ suæ homo fuerat sanguinarius, ligatur
 catenis, & ducitur in Babylonem, cumque
 summis se premi sentiret angustijs, Deum
 inuocat, qui etiam preces illius exaudiuit,
 & reduxit Ierosolymam. 2. Chro. 33. Ma-
 gna tempestate exorta in mari, & vndis na-
 uem obruentibus, discipuli Christum exu-
 scitant à somno, & inquiunt: Domine suc-
 curre nobis, perimus. Mat. 8. Et quòd Do-
 minus quandoque auxilium differat, vt ma-
 gis inflammati ardentius clamemus, & in-
 desinenter oremus, exemplo mulieris Ca-
 nanæ docemur. Mat. 15. Augustinus scri-
 bit, probos in Ecclesia premi, vt pressi cla-
 ment, vt clamantes exaudiantur, vt exauditi
 Deum laudent & celebrent. Sicuti af-
 flictio priori orationis parti inseruit, qua à
 Deo aliquid efflagitamus: ita etiam condu-
 cit ad alteram orationis partem, videlicet
 ad laudem & gratiarum actionem. Omni-
 potentia, sapientia, iustitia, & misericordia
 Dei, & aliæ virtutes, quæ omni laude sunt
 dignissimæ, in Christianorum ærumnis ma-
 ximè fulgent. Si peccatores Deus visitet,
 si afflictos consoletur, ex angustijs liberet,
 omnes

PARS PRIMA. Cap. xj.

omnes admiratione ducimur, & in Dei laudes erumpimus. 2. Corinth. 4. Talem thesaurum gestamus in terrenis vasis, vt virtus, quæ præualet, Dei sit, non nostra: quasi diceret, sumus infirma vasa, vt Dei, non nostra gloria elucescat. Sic in historia Dañ. 3. docemur, quomodo captiuitas Iudæorum mirè inseruierit gloriæ & laudi Dei. Nam cum tres iuuenes in fornace Babylonica cõseruati essent, notitia veri Dei in toto regno Babylonico celebris facta est. Iohan. 9. Christus hanc rationem reddit, cur ille cæcus natus sit, vt opera Dei manifesta fierent in ipso. Ea de causa Prophetæ, Apostoli, & electi, per quos Deus operatur res admirandas, proscribi & occidi sole nt, vt innotescat singulis fidem & conuersationem illorum (quæ semper constans manet) fuisse opus Dei, & non humanũ præsidium, quò Deus vbique celebretur & laudetur.

Afflictiones prodesse ad pietatem.

Cap. XII.

AFFLICTIONES & ærumnæ corrigunt delicta commissa, & impediunt cõmittenda, exercent & augent omnes vir-

DIVIN. CONSOLAT.

tutes, vt mali ad correctionem, & probi ad maiorem pietatem perducantur. Quidquid enim carni nostræ aduersatur, illam pungit & affligit, quia gaudet in delicijs & voluptate foueri. Nemo autē ratione præditus ignorat, quòd inordinatis cōcupiscentijs sibi ipsi crucem imponat, ideoq; prudenter incipit fugere inordinatam vitam, tanquā causam suæ miseriæ, ne ruat in æternum exitium. Id iam declarabo similibus, deinde testimonijs scripturæ, & exemplis. Aqua conclusa, quantumvis sit limpida, tamē putrescit: sed quæ liberum habet cursum, quò magis alludat ad arenam & scopulos, eò est melior. Ita homo Christianus cruce carens, torpescit & ignauus redditur: sed cruce vexatus, fit alacrior, & crescit in omni virtute.

Ferrum obductum rubigine, vsu & motu expolitur: sic veteris Adami natura est, quando cruce exercetur, etiam mundatur à peccati rubigine. Culter acutus & mundus, si non vsurpetur, fit rubiginosus, & à rubigine quasi cōmeditur: eodem si sæpius vtamur, etiam si aliquid vsu decedat, tamē fit politior, & contra rubiginē custoditur. Ita etiam homines

PARS PRIMA. Cap. xij.

alioquin bonæ naturæ, nisi afflictionib. exerceantur, ignavi torpescunt: ærumnis autem variis exercitati, quamuis istæ vulnerēt, sunt politiores, mundiores, & celebriores. Semen naturale terræ commissum, quando ventum, pluuias, niues, frigus, & omnes tempestates pertulit, tandem crescit, & profert fructum suum: ita spirituale semen, verbum Dei, corde deuoto conceptum, non extinguitur, nec suffocatur calore crucis, sed fructus eò præstantiores producit. Arbores nucum quò magis percussæ, eò plures anno sequenti nuces ferunt: sic homines verberibus crucis etiam meliores euadere solent. Dura cutis equi & asini asperiores requirit strigilem, quò pruritus melius excitetur: sic nostræ carni acriores afflictiones vtiliores sunt. Et prouerbio dici solet: Crassum pannum vapulare oportet, ne crescant in eo tineæ: ita quò nos cruce magis verberemur, eò minus loci tineæ & spirituales vermes in nobis habent. Si caro in macello non aspergatur sale, citò putrescit & vermibus scatet: sale autem condita, putredini & vermibus non est obnoxia, Ita nos variis tentationib.

DIVIN. CONSOLAT.

tanquã fale æternus pater condit, ne in peccatis putrescentes fœtidi fiamus. Corpus ociosum, & motu carens, magis est morbis obnoxium, & citius lasciuũ redditur: quod autem sua habet exercitia & labores, etiam salubrius est & venustius. Eodem modo anima angustijs & tribulationibus molestata, mundior, pulchrior, & venustior redditur. Rectè etiam dicitur, quò acrius est lixiuum, eò plures tollit sordes. Sic nostra corrupta & polluta natura acri & mordaci indiget lixiuo: & quò acriores sunt afflictiones, eò plures à nobis sordes auferunt. Crudo stomacho, qui nequit concoquere cibos, vtilissimũ est absinthium, sic animæ ægrotx amaræ passiones sunt salubres & salutares. Huc quadrat prouerbiũ: Quando ægrotus cõualescit, fit deterior quàm erat prius. Prodest igitur ipsum ægrotum manere, quàm deteriorem fieri. Idem etiam testimoniis Scripturæ confirmari potest. Leuit. 26. Deus minor pœnam septuplo maiorem iis, qui ex minori & priori pœna sese non emendant. Hoc testimonio docemur à Domino, afflictiones afferre vitæ emendationem. Proverb.

PARS PRIMA. Cap. xij.

uerb. 20. Virgæ emendant interiora hominis. Heb. 12. Omnis castigatio, quando ad est, non læta sed tristis iudicatur, sed postea dabit lætum fructū iustitiæ iis, qui per eam exercentur. 1. Pet. 4. Qui patitur in carne, desinit peccare, vt postea (quantū in carne temporis superest) non hominum concupiscentiis, sed voluntati Dei viuat. Eandem doctrinam illustriorem reddemus exemplis. Cum sub Iosua Israëlita plurima bella gererent, contraq; fortissimos hostes pugnarent, semper erant obsequētes Domino. At quando hostibus deuictis quieti sese dederunt, & omnium rerum abundantia potiti, à Domino Deo suo defecerunt. Ios. 1. Iud. 2. Istud est exemplum rotius gentis: iam consideremus priuatas personas. Propheta Ionas in ventre Ceti, sui recordans peccati, sese emendat & corrigit. Filius perditus tunc demum redit ad patrem, quando exilio & paupertate fuit humiliatus, Luc. 15. Idem docemur experientia quotidiana, quoties nobis imaginamur: Vtinam modò restituti sanitati, quàm probi futuri essemus? si essemus diuites, erga pauperes nobis pollicemur

DIVIN. CONSOLAT.

magnam liberalitatem. Sed à Domino ex-
 auditi, & fossa crucis extracti, parum incre-
 menti in virtutib. apparet. Ponamus nobis
 ante oculos duas ædes, in aliis celebrantur
 nuptiæ, in aliis quidam decumbit ad mortē
 ægrotus. In domo chorearum exercetur o-
 mnis leuitas, audiuntur impudica verba, can-
 tiones meretricæ, videntur vestes superbæ,
 vnus instar caballi se in gyrum vertit, alius
 instar asini calcitrat, tertius inebriatur, alius
 aliud agit, ita vt dicas omnes insanire & be-
 stis assimilatos esse. In ædibus ægroti al-
 tum est silentium: ibi tantum tractantur res
 honestæ, omnia peraguntur modestè in ti-
 more Dei. Eo tempore nõ tantum viri, sed
 etiam fœminæ & liberi philosophantur & o-
 rant, ac se inuicem cõsolantur, tandem hæc
 verba loquuntur: Quid est homo? quàm sunt
 res humanæ fragiles? faciunt mentionem
 æternæ vitæ. Ex nuptiis multi tristes, per-
 plexi & iracundi domum reuertuntur, indi-
 gnantur se nõ ita felices esse, sicuti sunt alij:
 quidam venustate puellarum, quas in cho-
 reis viderunt, vulnerati, domum reuerfi tor-
 uo vultu vxorē, prolem, & totam familiam
 aspi-

PARS PRIMA. Cap. xiiij.

aspiciunt: quidam inebriati contra totam familiam insaniunt, & præ furore quicquid manu arripiunt in minutissimas particulas frangunt. Qui domum redit ex ædibus ægroti gratias agit Deo, quod non sit in simili infortunio: si & ipse habeat aliquid aduersitatis, illam eò facilius tolerat, si nimirum compareret illam cum horribili cruciatu istius morituri hominis. Ideoq; est humanior erga uxorem, prolem, & totam familiam, imò hinc occasionem sumit suæ emendationis.

*Afflictiones conducere ad amorem
& timorem Dei. Cap. xiiii.*

AFFLICTIONES gignunt timorem Dei, non modò in iis qui eas sustinet, sed etiam in aliis, qui alios affligi vident & audiunt, qui inde exemplum sumentes nihil contra Deum temerè agunt. Meritò autem eum metuimus, qui nobis summo iure omnes plagas potest immittere. Nostra imbecillitate non possumus potenti Deo resistere, imò ne minimum dolorem superare valeamus. Cogimur pati vt minimæ & contemptissimæ creaturæ nos crucient, vtpote pulices, pediculi, & similes, qui etiam po-

DIVIN. CONSOLA T.

tentissimum Regem AEgypti oppugnarūt.
 Verè dicitur: Pueri adusti metuunt ignem.
 Eodem cōsilio Moses dixit timido populo:
 Venit Deus vt vos custodiret, & vt timor
 illius vestris obuersaretur oculis, ne pecca-
 retis. Quò Deus Dauidem magis exercet
 & tentat, eò diligentius Dauid Deum ob-
 seruat & veretur. 2. Sam. 15. Non modò Da-
 uid, sed etiam alij, qui videbant Dauidis mi-
 seriam, habuerunt ansam magis timendi
 Deum, præsertim cùm Deus homicidiū &
 adulterium Dauidis simili puniret homici-
 dio & adulterio. Similia exempla Scriptu-
 ra proponit quàm plurima, ne ipsius iram
 cōtra peccatum parui faciamus, sed vt verè
 nobis metuamus propter nostram impieta-
 tem & maliciam. Quando maleficus edu-
 citur, decollatur, suspenditur, rota contun-
 ditur, vel suffocatur: alij metum discunt, vt
 istud vicium, propter quod miser ille fuit oc-
 ciscus, declinēt: Ita quoties Deus integram
 gentem, vel priuatas personas punit, omnes
 ex corde illud consideremus, personamque
 afflicti induamus, quasi nobis ipsis hoc eue-
 nerit, vt Deum metuamus, & caueamus, ne
 ipsum

PARS PRIMA. Cap. xiiij.

ipsum contra nos ad similem ultionem provocemus. Tam pij, quàm impij sibi metuere coguntur. Pij perpendunt afflictiones huius sæculi esse præludia æterni exitij, quod omnibus miseris mille modis est gravius, & nunquam finitur: sic propriis & aliorum afflictionibus admonentur, vt illa euitent, per quæ homines æternas plagas sibi accumulunt. Improbi, qui non planè indurati sunt, & adhuc ratione præditi, sic ratiocinari incipiunt: Cùm Deus pios castiget, flagellet, & affligat in terris, qui non sunt ita mali vt nos, quid tandem nobis eueniet, qui decies, imò vigesies maiora, quàm ipsi, supplicia meriti sumus. Hier. 25. Videte, incipio plagis visitare ciuitatem, cui datum est nomen meum: putatis autem vos fore immunes? non eritis immunes. Lucæ. 25. Si hoc contingit in ligno viridi, quid cõtinget in ligno arido. 1. Pet. 4. Tempus est, vt iudicium incipiat à domo Dei: si autem primò à nobis incipiat, qualis erit finis eorum qui Euangelio Dei non credunt? Innocens canis percutitur in conspectu leonis, vt leo sibi metuat, & intelligat se dominum offendisse.

Gre-

DIVIN. CONSOLAT.

Gregorius inquit, cùm Deus tam grauitè feriat eos, quibus parcat, quàm durè percutiet eos, quibus non vult parcere. Afflicti Christiani Deum magis diligunt: cùm enim sub cruce experiantur dulcissimam Dei consolationem cœlestis parētis, de eius paterna beneuolentia firmiorem fiduciam habent. Canis bonæ naturæ etiamsi à domino suo verberetur, nihilominus dominum amat. Bonus infans etiamsi castigetur à patre, tamen non desinit amare patrem, imò cupit illi esse reconciliatus. Eodem modo veri Christiani affecti sunt erga patrem suum cœlestem. Isti autem qui virgis cæsi à patre, aufugiunt, pessimi sunt filij.

*Afflictiones prodesse ad humilitatem
& mansuetudinem. Cap. XIII.*

Superbia semper obfuit. Res secundæ pariunt superbiam, & contemptum aliorum: sed crux gignit humilitatē, ne nimium nobis ascribamus, & alijs etiam suum honorem deferamus, quorum opera & auxilio indigemus. Auium illarum, quæ nimis altè & latè volant, pennas abbreviare solemus: ita Deus minuit nostras diuitias, honores, &

PARS PRIMA. Cap. xiiiij.

potentiam, ne donis illis nimium fidamus.
Corpus multis laboribus exhaustum quietem & requiem appetit, sic anima crucis onere angustata, festinat ad quietem, nihilq; ab ea magis alienum, quam superbia. Nabuchodonosor superbit in sua potentia, gloriosis triumphis, & splendidis ædificiis, sed sub cruce didicit Deo omnem laudem & gloriam tribuere. Paulus. 2. Corinth. 12. confitetur ideo sibi alapam impegisse Sathanam, ne in suis excellentib. donis superbiret. Experientia docemur ditissimos quoque spoliatos & exutos suis bonis, humiles & modestos effectos: tunc enim experiuntur incōstantiam rerum humanarum, sibiq; ipsis indies minus fidunt: ideoq; afflictiones hominibus non minus sunt necessariae, quam cibus & potus. Crux & passio homines reddunt mansuetiores erga se & alios. Argentum malleo aurifabri contusum, tractabilius redditur: ita corda adamantina afflictione liquescūt & humiliora redduntur. Petulantium equorum ori nodus iniicitur, sic ferinæ nostræ naturæ crucis nodus iniicitur, ne ut bestię ferino modo viuamus.

Ma-

DIVIN. CONSOLAT.

Manasses agrestis fit mansuetior, vbi captus & ligatus abducitur. Paulus prope Damascus deiicitur vt lupus, & surgit vt agnus.

Afflictiones prodesse ad σωτηρίαν & patientiam. Cap. xv.

COMPATIMISERIS & afflictis & Christiana & necessaria virtus est. Qui miseras & tentationes non degustauit, parum afflictis cōpati solet. Aegrotus aegrotō, pauper pauperi, & afflictus afflicto credit. Non ignara mali miseras succurrere disco, inquit illa apud Virgilium. Quare summus noster Pontifex compatitur nobis miseras hominibus? cur tam confidenter illum accedimus, auxiliumq; ab illo expectamus? Ideo inquit Paulus Hebr. 2. & 5. Quòd ipsemet etiam tentatus, summas miseras expertus fuerit. Experientia quotidiana idem docet. Qui aegroti in nosodochio decubuerunt, plus cōmiserentur afflictis, & prouiores sunt ad iuandum. Nobilissima etiam virtus patientia in rebus secundis nullum habet locum. Qui diu vel semper prospera fuit vsus ualitudine, impatientius morbū sustinet: & qui parū aduersitatis sustinuit, facilè impatientia

PARS PRIMA. Cap. xv.

tia frangitur. At patientiam afflictiones docent, partim quia cum cogitemus murmures fieri deteriores, tandem nos voluntati Dei subiicimus, & necessitatem in virtutem convertimus, partim quia cum quotidie magis affuescamus, ipsemet etiam morbus nobis diminui videatur, præsertim cum Deus ægrotis consolationem comunicet. Rom. 5. Afflictio patientiam, & patientia affert experientiam. Lucæ. 15. Filius perditus sub cruce tantum didicerat patientiæ, vt diceret patri, non habeas me vt filium, sed vt mercenarium, modò possim in tua manere domo. Sic etiam nos patienter aduersa sufferamus, ne ex domo Dei excludamur. Morosa Xenippe celebri Philosopho Socrati in hoc utilis fuit, vt domi ipsum doceret patientiam, quò foris alios melius ferret & toleraret.

*Afflictiones conducere ad fortitudinem
& sobrietatem. Cap. xvi.*

TAURI in asperis locis educati fortiores sunt, & plus virium habent, quàm qui in pratis amœnis saginati sunt. Pueri qui foris durius sunt educati, plus norunt ciuilitatis, quàm qui domi in delitiis enutriti sunt

DIVIN. CONSOLAT.

sunt. Sic animi adulatorum per delicias mollescunt & diffluunt, sicuti per res aduersas magis coalescunt & fortiores fiunt. Apostoli in persecutionibus indies facti sunt fortiores, sicuti vniuersa Apostolorum acta testantur. Paulus. 2. Corint. 12. inquit, Videor mihi fortis in infirmitatibus, in iniuriis, & necessitatibus propter Christum: quando enim infirmior, fortis sum. Medicus videns ægrotum liberalius edere, & impinguescere, cibum ipsi subtrahit, & illa subtractione reducit ad valetudinem. Sic, si nos vino, frumentis, & aliis frugibus abutamur ad ebrietatē vel luxuriam, fame, & aliis plagis Deus nos castigat, vt postea donis ipsius in sobrietate rectius vtamur. Syrach. 11. Hora castigationis facit vt omnis voluptatis obliuiscamur. Dauid oblitus fuit sui amoris, quando per Absolonem ex regno eiectus in exilio vixit.

Afflictiones prodesse ad contemptum mundi, & studium omnium virtutum. Cap. XVII.

CRUX tollit amorem mundi, & omnes periculosas huius sæculi illecebras fidelibus adimit. Cupimus omnes ditescere, ideo

PARS PRIMA. Cap. xvij.

ideoq; paupertate Deus nos premit: omnes
 aspiramus ad sanitatem, & affligimur mor-
 bis, & in iis tam diu relinquimur, donec vita
 hæc dulcis esse desinat, omniumq; caduca-
 rum rerum tædium in nobis oriatur, & do-
 nec ad aliam vitam æternam, & hac longè
 meliorem, vbi omnes afflictiones cessabunt,
 aspiremus. Qui peregrè proficiscitur, si ve-
 niat ad pulchrum pratium, vel ad bonos so-
 cios in publica taberna, ibi sæpè nimis diu
 moratur, patriæque suæ veluti obliuiscitur.
 At quò singula in toto itinere magis sentit
 aspera & aduersa, eò magis festinat ad vxo-
 rem & prolem, vbi plus sibi fore quietis spe-
 rat. Ita si omnia temporaria bona ex animi
 voto nobis affluerent, sanitas, pulchritudo,
 diuitiæ, honores, & potentia, nimis illis fi-
 deremus, parumq; solliciti essemus de re-
 bus cœlestibus. Ideoque asperiores huius
 vitæ semitam efficit Dominus, ne hanc vi-
 tam magis amemus, quàm cœlestem patriam,
 ad quam creati sumus. Filij Israël cum in
 Babylone iuxta riuos aquarum sederent, non
 desiderabant cytharas & fides. Psalm. 136.
 In ægrotis, captiuis, & omnibus afflictis ex-
 E peri-

DIVIN. CONSOLAT.

perimur, quàm parum curent cibos, potus,
 vestes, saltationes, & alios amatorios ludos,
 aut luxum. Imò crux illa omnia absumit,
 ficuti Sol niuem lambendo comedit. Pau-
 peres, ægroti, & afflicti, semp sunt paratio-
 res & promptiores ad deferendum mundū,
 quàm diuites, sani, & felices. Ideoq; Augu-
 stinus scribit in lib. de Symbolo: Ecce tot
 miseriis Deus repleuit mundum. Amarus
 est mundus, & tamen amatur: caducus est,
 & tamē inhabitatur: quid acturi, si mundus
 esset dulcis, & stabilis? O Munde immunde
 cūm decipias, cūm sis amarus, cui non impo-
 neres, si esses dulcis? Neque tantūm crux
 virtutis nos commonefacit, sed etiam nos
 excitat ad illius studium & ardorem, vt ar-
 denter, & constanter, & non oscitanter in
 virtutis studio proficiamus. Etiam boni e-
 qui quandoque calcaribus stimulantur, vt
 velocius currant. Sic nos etiam in vocatio-
 nis studio non sumus seduli, nisi scorpionibus
 & alijs flagellis stimulemur. Ignavi ser-
 ui percussi, diligentius laborant: sic nos ple-
 riq; seruilem animum habemus, & non nisi
 vapulare & vrgeri volumus. Etiam si mali
 serui

PARS PRIMA. Cap. xvij.

ferui sint, qui sine verberibus nihil sponte & bene agunt: tamen vrgendi sunt, donec affuescant sponte officium facere. Ita Deo displicet coactum officium, & hilarem datorem Deus diligit: quotidianum tamē rerum bonarum studium res bonas nobis dulciores efficit.

Afflictiones etiam adferre multa corporalia commoda. Cap. xviii.

HACTENVS de spiritualibus vtilitatibus afflictionis, quibus anima Christiani hominis varijs virtutibus ornatur, locuti sumus: iam de temporaria vtilitate agemus, quæ fortunæ aduersæ quandoque coniuncta est, quandoque eam sequitur.

Qui habitant in vallibus & profundis fossis, non percutiuntur fulmine: ita qui in humiliori existunt vocatione, minoribus aduersæ fortunæ telis obnoxij sunt. Optima aromata tunc gratissimum odorem habent, quando franguntur, contunduntur, vel incenduntur: sic laus virtutis in rebus aduersis latissimè celebratur & innotescit. Quando Abrahamus relicta patria sponte iuit in exilium, cessit hoc in illius maximam laudem

DIVIN. CONSOLAT.

& honorem. Filij Israël valde tribulati in
 AEgypto, illinc tali maiestate sunt educti,
 qualis nunquam audita vel lecta fuit. Vlyssi
 decem annorū exilium materia fuit, in qua
 exercuit suam sapientiam, & omnes virtutes,
 vnde etiam inter omnes Ethnicos immortale
 nomen consecutus fuit. Nullum magnum
 gaudium sine præterito dolore naturaliter
 concipitur. Quò asperior fuit hyems, eò
 gratius nobis est Veris initium. Quò
 acrius pugnauit hostis, eò maior lætitia in
 triumpho & victoria. Ei qui diu decubuit,
 gratior est prospera valetudo, & pretiosior,
 quàm illi qui morbum nunquam sensit. Etiam
 illi qui illius nomine mœsti fuerunt, ineffabili
 gaudio ex eius sanitate perfunduntur. Sic
 Deus nos quandoq; diuitiis, patria, & aliis
 rebus priuat, vt, vbi illa reddat, gaudium
 nostrū magis cumuletur. Exemplum habemus
 in oue amissa, & filio perduto: his
 repertis maius fuit gaudium, quàm si nunquam
 fuissent perdit, vel si nullus eorū nomine
 luctus fuisset. Et si nunquam restituerentur
 ea quæ amissimus, tamen conscientia nostra
 lætatur & acquiescit in Deo, idq; gaudium

PARS PRIMA. Cap. xviii.

dium superat omnem lætitiã humanã.
Denique post magnas tribulationes omnis
generis felicitas sequitur, partim ideo, quòd
etiam in hac vita Deus compenset pietatem,
patientiam, & fortitudinem: partim quòd
Dei natura sit, deiicere, & vicissim erigere:
occidere, & iterum viuificare. Sicuti pul-
cherrimi rosarum flores ex spinis crescunt:
ita ex duro crucis ligno dulcissimi fructus
emergunt. Ex amarissimis herbis & floribus
apes dulcissimum mel colligunt, ita sapien-
tes ex præsentì tristitiã & dolore magnam
utilitatem capiunt. Iosephus à fratrib. suis,
qui ipsum odio habebant, Ægyptiis ven-
ditur: hoc exilium ipsi celsit in talem fortu-
nam & honorem, vt fieret dominus totius
Ægypti. Quantò magis à Pharaone fuerunt
pressi, tantò magis creuerunt Israëlità. Exo. 1.
Pio Iobo omnibus suis bonis exuto, Deus
omnia duplò in hoc sæculo restituit. Multi
à suis contempti & abiecti, apud exteros ad
summos honores euecti, & in magno pretio
habiti fuerunt: vt certò sciamus, nostrum in-
fortunium semper in meliorem fortunam
commutari.

DIVIN. CONSOLAT.

*Afflictiones conducere ad vitam
æternam. Cap. XIX.*

AFFLICTIONES piorum sunt testi-
monium evidens & illustre immor-
talitatis, postremi iudicij, & vitæ æternæ.
Nam impossibile est, nobilissimam creatu-
ram tantum creatam esse ad miseriam, & ho-
mines impios fore impunitos: istud enim è
diametro aduersaretur iustitiæ Dei. At in
terris non satis conspicitur discrimen inter
Paulum & Neronem. Pij plerunque parum
sunt felices, nec eo, quo digni sunt, honore
afficiuntur. Ergo necesse est aliam restare
vitam, in qua cuiq; vt vixit, remunerabitur.
Sicuti frumentum quando tritatur & ven-
tilatur, à paleis mundatur, vt in camera re-
feruetur: sic pij in hac vita percussi & malè
tractati mundantur, vt in æterna tabernacula
æternæ vitæ recipiantur. Nemo triumphare
vel coronari solet, nisi prius fortiter in præ-
lio pugnarit, id quod sine sudore fieri non
potest. Ita nemo immarcessibili æternæ vitæ
corona coronatur, nisi prius in variis tenta-
tionibus exercitatus victor euaserit. *AE-*
grotus cogitur bibere haustum laxatium
eti-

PARS PRIMA. Cap. xix.

etiam amarum & acidum, vt conualeſcat,
& mortis periculum effugiat: ita ſi nos caſti-
gationem Domini patienter ſuſceperimus,
etiam in æternæ ſalutis commodum nobis
cedet, quamuis in hac vita pauliſper pun-
gere noſtram carnem rebellem videatur.

Mat. 5. inquit Chriſtus: Beati qui perfecutionem patiuntur, nam conſolationem accipient. Mat. 7. Porta anguſta eſt, & via eſt arcta, quæ ducit ad vitam. Luc. 6. Beati vos qui hîc lugetis, quia gaudebitis. Act. 14. Per afflictiones oportet nos intrare in regnum Dei. Rom. 8. Si ſumus filij, etiam ſumus hæredes, nimirum hæredes Dei, & cohæredes Chriſti, ſi modò compatiamur, vt etiam gloriæ participes ſiamus. His verbis Paulus docet, ei, qui cum Chriſto diues eſſe cupit, neceſſe eſſe, vt cum Chriſto prius tranſeat per ignem. 1. Cor. 11. Quâdo corripi-mur, à Deo punimur, ne cū hoc mundo pereamus.

*Quo discrimine afflictiones pijs conducant,
cum mali per illas deteriores fiant. Ca. xx.*

QUÆ hætenus de corporalibus & ſpi-
ritualibus, de temporariis & æternis
utilitatibus, quas Chriſtiani ex cruce capi-
unt,

DIVIN. CONSOLAT.

unt, locuti sumus, non sic intelligi debent, quasi hæc propria crucis natura vel proprietas sit, quòd tantum emolumentum nobis afferat: alioquin etiam Pharaon, & alij impij, in suis ærumnis fuissent conuerfi: sed quòd spiritus Dei in fidelibus occultè sub umbra crucis latens, ipsos purget, corrigat, & consoletur, omnesq; prædictas utilitates operetur. Et sicuti scriptura bonis operibus ut mercedem ascribit vitam æternam, licet sola Dei misericordia per fidem in Christum saluemur, ex qua fide bona opera necessario oriuntur, quæ tamen ipsi non facimus, sed Dei gratia per nos, tanquam per organa: Phil. 2. 2. Cor. 3. sic afflictio est organum Dei, per quam carnem nostram coërcet, & veluti per pædagogum instituit, ac à malo ad bonum cogit. Quando Dei spiritus in homine cupit quiescere, angustiam ac tribulationem præmittit, tanquam quosdam præcursores equites, illis cor hominis affligit, humiliat, & prosternit, ut habitatione præparata melius in isto homine possit operari. Ideoq; quæ hæctenus dicta sunt de spiritualibus commodis crucis, vera esse sciamus

PARS PRIMA. Cap.xx.

mus in fidelibus & piis, qui Dei spiritu donati, de æternæ vitæ possessione certam spem habent. Iam quid crux operetur in infidelibus & reprobis, qui spiritu Dei destituuntur, breuiter exponemus.

Sicuti infideles omnes suas prosperitates non Deo, sed propriæ industriæ & viribus ascribunt: Ita omnes suas aduersitates non ipsi Deo, sed cæcæ Fortunæ acceptas ferunt, perinde ac si Fortuna singulare quoddam Dei numen esset. Istud videmus in Sennacherib Rege Assyriorū, qui cū Dei permissione totum ferè mundum sibi subiecisset, omnem victoriam nō diuinæ potentia, sed suæ industriæ, & propriis viribus tribuit. Odio enim habuit, & blasphemauit verum Deum Israëlis. Angelus Dei vnica nocte totum illius prosternit exercitū, occidens centum & octuagintaquinque millia hominū. Hanc cladem non sentit Sennacherib esse vltionem Dei Israëlis: sed fortunam, aut aliam occultam causam hīc regnasse existimat. Nam si agnouisset Dei plagam fuisse, non postea in Idololatrīco templo adorasset Idolum Nisroch, 4. Re. 19. Sic quando

DIVIN. CONSOLAT.

calamitatibus aliquibus affligit Dominus infideles, culpam non nisi proximis mediis ascribunt, vel iis qui non sunt eiusdem cum illis fidei. Cùm tribus annis & sex mensibus non fuissent pluuia tempore Achab Regis Israël, Rex probum Prophetam Eliam in culpa fuisse dicit. Quando nostro sæculo tempestates aut grandines frumenta, vinũ, & fruges lædunt, multi auditores culpam à se in Doctores deriuant, perinde ac si ipsi adeò probi essent, quòd Deus ipsos punire non aufit. Misera ouicula à lupo accusatur, quòd turbet fontem, etiamsi in infima fontis parte bibat. Sic subditi omnem culpam à sese in Magistratus remouere solent. Quãuis integram syluam peccatorum accumulauerint, & quamuis Deus per plagas ad penitentiam illos perducere velit, tamen nec peccatorũ molem animaduertunt, nec diem clarissimum diuinæ iustitiæ, quæ nullum peccatum relinquit impunitum, intuentur. Cùm igitur paucis & minoribus pœnis corrigi nolint, Deus iusto iudicio magnarum calamitatum cumulum illis immittit. Præ incredulitate, quæ omnium peccatorum ma-
ter

PARS PRIMA. Cap. xx.

ter est, non considerant à quo feriantur: & licet Dei manum agnoscant, tamen castigationem non boni consulunt, neq; aliter sese corrigunt, quàm cingulum, quod admouetur igni: fiuntq; similes deploratis filiis, qui neque minis, neq; verberibus meliores redduntur. In hunc sensum inquit Salomon Prouerb. 17. Vna castigatio plus efficit in viro prudenti, quàm centum plagæ in stulto. Quò diutius & magis Deus percussit Pharaonem, eò longius is recessit à Deo. Tantum abest vt se emendent reprobi sub cruce, vt etiam omnè amarulentiam, bilem, & conuicia contra iustitiam Dei effutiant: imò fingunt afflictionem maiorem esse suis transgressionibus, imaginanturque sibi fieri iniuriam. Huius rei exemplum in altero latrone apparet, qui superbe Christo insultando inquit: Si tu es Christus, succurre tibi & nobis. Luc. 23. His verbis se dignum iudicat. aequali auxilio cum Christo filio Dei: perinde ac si Deus seposita omni sua iustitia cunctis maleficis succurrere cogeretur, ipsorumq; impietati cõnuere. An non hoc est blasphemare Deum? Quando in miseris

DIVIN. CONSOLIAT.

rius omnia remedia frustra tentarunt, tamen Deum non inuocant, quia non fidunt ipsi. Et quando ab omnibus creaturis auxilium petierunt, nec adiuti sunt ab vlla earum, tandem crux illorum oculos aperiens, eos iram Dei agnoscere cogit, tunc afflictio externa internam in illis trepidationem operatur, quam extrema sequitur desperatio: vt tandem dicant: Si Deus nolit, succurrat nobis Diabolus. Et licet per Crucem deducantur ad agnitionem peccatorum, sicuti Iudas & Cain: Tamen non sperant Dei misericordia peccata sua tolli, sed magis fremunt, rotosque sese Sathanæ committunt, & miserrimè vitam cum morte commutant: partim vt sic extincti cogantur cessare à turbandis Ecclesijs, & Rebus publicis partim vt ij qui sunt superstites, horum tristici interitu territi, sese corrigant ac emendent. Ex hoc discrimine vniuersi, qui a rumnis exercentur, discere poterunt, an sint Martyres Dei vel Diaboli, & quantum lucri Dei Martyres habeant ex rebus aduersis.

PARS PRIMA. Cap. xxj.

Quos Fideles consortes habeant in afflictionibus. Cap. XXI.

CVR aliquis grauiter eos casus ferret, quos nullo consilio euitare potest, nec ullis licitis medijs auertere valet? Vir prudens necessitatem in virtutem conuertit. Multa sæpe accidunt infortunia, quæ nullo consilio vitare possumus. Quocunq; modo rem tentemus, cogimur nos subiicere cruci. Aut quare aliquis nimium vellet esse sollicitus propter rem quæ nobis cum multis aliis est communis? Istud onus naturaliter alleviatur, quod multi simul portant. Tota hominis conditio res misera est, etiamsi multis ex animi sententia res succedant, tamen omnis illorum felicitas instar floris est, cuius aspectus delectabilis, qui exiguo florès tempore statim marcescit. Omnes hic in terris versamur tanquam in castris, vbi semper nobis belligerandū est, & ignoramus quo tempore, loco, & modo hostis nos velit adoriri. Modò valetudo, modò opes, modò honores hominis periclitantur: quandoque publica mala, famis, pestes, & bellum ingruūt, quæ quandoque diu durant, iuxta prouer-

bium

DIVIN. CONSOLAT.

bium: Nulla calamitas sola. Et si infortunia non sunt præsentia, metuenda sunt ne eueniant. Et nullum infortuniū adeò magnum est, quod non possit cuiuslibet euenire. Omnes obnoxij sumus morti, sicuti primis prædictum est parentibus nostris. Gen. 3. Exemplis multis hoc confirmare superuacuum esset, cum nemo inueniatur sine querela, & nihil ita ex animi succedit sententia, quod non etiam aliquid admixtum habeat fellis. Hoc tempore etiam ubi præstantissima regna intestinis & externis bellis deuantantur, neque pij neque impij sua carent afflictione. Et qui per scelera & illicitas actiones crucem & paupertatem volunt effugere, per eadem in extrema se coniiciunt pericula, æternamque maculam famæ suæ inurunt. Et cum omnes afflictiones huius vitæ, nullo modo comparandæ sint cum inextinguibili flamma, quæ omnibus impijs & inimicis Dei incensa est, decet omnes pios suas temporarias afflictiones patientiori & spontaneo magis animo ferre, & perpendere omnes Dei amicos à suis inimicis fuisse cruciatos, Abrahamus à Chaldæis, Lothus à So-

PARS PRIMA. Cap.xxj.

à Sodomitis, Isaacus ab Ismahele, Iacobus ab Esao, Moses à suo populo, David à Saule & Absolone, cruciati fuerunt, Sanctissimus omnium, qui natus ex mulieribus, sine omni processu Iuris, in carcere decollatus fuit, perinde ac si Deo non fuisset curæ. Multa millia martyrum habemus, qui sunt consortes nostræ passionis, quorum captiuitati, tormentis, cathenis, ignibus, & bestiis, quibus obiecti fuerunt, si nostras afflictiones conferamus, non nisi pueriles ludos esse intelligemus. Inprimis autem nos confortetur, quòd habeamus in nostris miseriis socium IESVM Christum, qui in suo corpore omnia illa pertulit, quæ dolorem & cruciatum pariunt. Seruus non est maior suo magistro. Mat. 10. Quæ esset illa æquitas, ut innocentissimus Dei filius ita flagellaretur, & nos adoptiui filij omnis passionis expertes essemus? Quem afflictionis pudet, illum pudet sui consortis IESU CHRISTI, & illius etiam Christum pudebit in extremo iudicio.

DIVIN. CONSOLAT.
SECUNDA PARS
LIBELLI.

*Per quæ media afflictiones possint mitigari
& superari. Cap. XXII.*

EM O sese immisceat alienis ne-
gotiis, quæ ad se non pertinēt,
neq; sese temerè coniciat sine
vocatione in periculum. Istud
enim esset tentare Deum, cōtra exemplum
Christi & Apostolorum, qui ex mandato
Christi, Math. 10. pericula quandoque de-
clinarunt. At non semper honestè possu-
mus aufugere. Peritus nauta nunquam ita
expandit vela sua, quin illa, si necessitas po-
stulet, non statim possit contrahere: Sic
quisque dum res illius sunt felices, præpa-
rare sese debet ad sufferendas res aduersas.
Ideoq; Christus suis discipulis prædixit
crucem & passionem suam, ne spectaculo
crucis postea offenderentur. Eodem mo-
do Apostolis prædixit, quo supplicii genere
essent afficiendi, vt prædicta supplicia ani-
mo præsentī expectarent & alacriori suffer-
rent

PARS PRIMA. Cap. xxij.

rent. Multum etiam in eo situm est, ut de rebus singulis rectè iudicemus, ne illas pluris æstimemus, quàm revera sunt. Si quis res terrenas parvifaciat (sicuti etiam debent parvifieri) sine dolore illis carere potest.

Qui res terrenas magnificat, plus cruciatur, quando illas amittit: multi, imaginàtur maximum sibi accidisse malum, at si rectè iudicarent, vel exiguum, vel nullum esset malum, sed potius bonum dicendum. Etiam si infortunium non est paruum, tamè paruum reputari debet, vel quia solum sit, vel quia tantùm duo aut tria, & non centum alia incommoda secum coniuncta habeat. Sanè admirandum Dei beneficium, & singularis Dei protectio est, quòd ab illo afflictionum cumulo, quem mundus & Diabolus humeris nostris cupiunt imponere, non incauti obruamur & suffocemur, & quòd bonitate sua cœlestis Pater semper aliqua dulcedine crucis nostræ amaritudinem temperet. Habemus corpus valetudinarium, sed nõ deest animus fortis. Habemus animum afflictum, sed non destituimur sanitate corporis. Priuamur bonis externis, interim non caremus

DIVIN. CONSOLAT.

Christianis virtutibus, in quibus plus est felicitatis, quam in corporis sanitate, venustate, robore, diuitiis, amicitiiis, vxore, liberis, honore, aut potentia: vt nihil magis verum sit, quam quod in Psal. 104. scriptum est: Domine plena est terra bonitate tua. Prodest hic animū auellere à meditatione presentis infortunij, ad considerationem bonorum quæ adhuc restant, & quæ antea habuimus, vel quæ nobis cum omnibus Christianis sunt communicanda. Huc pertinet prouerbium: In rebus secundis memor sis fortunæ aduersæ, & in rebus aduersis memor sis fortunæ melioris. Multa in commoda per alia commoda possunt compensari. Si amiserimus bonum amicum, poterimus habere alium. Si iam premamur mala fortuna, mutabitur illa breui in meliorem: & si diutinet, cogitemus omnem huius vitæ afflictionem esse temporariam, & cessare. Ipsa temporis duratio dolorem mitigat, dum rebus aduersis affuescimus. Non tamē necesse est, vt semper tam diu expectemus, donec dolor seipsum cōsumat, sed licet etiam Christianis medijs dolorem abbreviare. Ordina-

P A R S P R I M A. Cap. xxij.

na enim media minimè sunt contemnenda. Nauta videns ingruentem tempestatem, inuocat quidem D E I auxilium, sed interim non negligit diligenter regere clauum. Sic in omnibus aliis periculis concessa remedia vsurpare licet, Medicinam in morbis, labores in paupertate, Magistratus in litibus, arma in bellis: ita tamè vt non ipsis medijs, sed soli Deo cõfidamus, qui etiam sine medijs, si non adsint, nos iturare nouit. Quisq; quoq; spartam, quam nactus est, ornet, siue assideat ad gubernacula Reipublicæ, siue officium exerceat, siue negotium sibi commissum habeat. Quisq; suum officium rectè exequatur. Qui honesta officia exequuntur, multis phantasijs sese liberant. Sicuti oculi infirmi colore viridi, speculo, & fontibus reficiuntur: sic animi contristati cõcessa lætitia possunt recreari & cõfortari, auditu Musicæ, obambulatione, aëris mutatione, ex loco tenebroso in locum lucidum migratione. Inuisere amicum, vel visitari ab amico, duplicem recreationem affert, partim si illis nostram afflictionem exponamus, & cor nostrum effundamus, & sic sentiamus quan-

DIVIN. CONSOLAT.

dam alleviationem, partim si aliqui amici per compassionē nostrum onus iuvent portare. Licet enim non possint nos ab infortunio liberare, tamen grata nobis est ipsorum propensa voluntas, iuamurq; illorum amico colloquio.

Perfectam consolationem in solius Dei potestate & bonitate sitam esse. Cap. XXIII.

IAM declarandum est, propter eundem Christum, propter quem nobis omnino auxilium promissum, Deum etiam sufficienter velle, & posse nos iuare. Sicuti Deus novit, quibus periculis circumdati simus, ita nō ignorat, quomodo & quando nobis subvenire velit. Deus nō solū est omniscius, sed etiam omnipotens. Etiam si indies magis accrescat nostrum infortunium, tamen adhuc potentior est Dei bonitas. Et quā est potens, tam etiam beneficus est & misericors: & multō ardentius suam bonitatem nobis communicare cupit, quā nos illam possimus desiderare. Etsi quandoque ex oculis nostris videatur auertere omnē splendorem suæ gratiæ, tamen occultè manet misericors, & nequaquam nos decrevit deserere.

PARS PRIMA. Cap. xxiiij.

rere. Nō propter nostras virtutes, aut bona opera, sed propter infinitum meritum IESU CHRISTI, qui morte sua amara remissionem peccati nobis acquisiuit, dona Spiritus Sancti, & mitigationem omnium ærumnarum. Et non est possibile, quod is qui Christum habet, à Diabolo, mundo, aut ullis creaturis supprimatur, & quin nō semper in Dei protectione tutus persistat.

Cumque Deus populo Israël, & generi humano per Christum recōciliatus sit, omnibus afflictis semper ab initio sæculi per suos ministros auxilium & consolationem promisit. Psal. 34. Deus est propinquus contritis corde, & iuuat eos, qui animo sunt afflicto. Psal. 91. Desiderat me, & eruā ipsum: adsum illi in angustia, educam ipsum, & honorabo eum. O quàm excellens bonum est, eiusmodi potentem & fidelem habere socium, qui tam fidelissimè nobis velit adesse! Deus oportuno iuuat tempore, ideo etiam non decet vt ei modum præscribamus. Vt enim nouit suam Ecclesiam affligi, ita impiis etiam metam præfixit, quam non possunt transire. Captiuitatem Babylonianam

DIVIN. CONSOLAT.

voluit durare .70. annis. Hierem. 29. Imò
 quando extrema est necessitas, & quando
 putamus nos omnino esse desertos, tunc Dei
 auxilium est proximum: licet propriè lo-
 quendo, Deus in omni nos consoletur ne-
 cessitate. Habent enim fideles in corde suo
 Spiritum Sanctum fontem spiritualium a-
 quarum, quo nunquam non irrigantur, re-
 creantur, & exhilarantur. Ioan. 4. Quò ma-
 iores vires assumit afflictio, eò maius auxi-
 lium experimur. 1. Corinth. 10. Non sinit
 vos tentari Dominus supra vires vestras,
 sed dabit cum tentatione euentum, vt, pos-
 sitis sufferre. His Pauli verbis consola-
 mur, nos non durius vapulaturos à Domi-
 no, quàm possimus pati ac tolerare. 2. Co-
 rinth. 1. Sicuti multum passionis Christo
 bis incumbit, ita etiam multum consolatio-
 nis nos superuenit per Christum. Adeò
 confortati erant Apostoli, vt gauderent,
 quoties aliquid perferabant propter Chri-
 stum. Et etiam hodierno die Dominus fide-
 les plus consolatur, quàm omnes Diaboli,
 & totus mundus, ipsos possit affligere. Si-
 cuti Dux milites suos animosos reddit per
 for-

PARS PRIMA. Cap. xxiiij.

fortem acclamationem, sic Deus quotidie
 prædicatione & annunciatione verbi sui dul-
 cissimas consolationes nobis suppeditat.
 Neque tantum nudo verbo nos consolatur,
 sed ipsemet etiam suo spiritu verè præsens
 est, qui instar arrabonis cor nostrum obli-
 gnat, nosq; de gratia & benevolentia Dei
 certiores reddit: communicat nobis viuam
 lætitiã: instruit nos industria & fortitudi-
 ne contra omnes tam spirituales, quàm cor-
 porales hostes. In hyeme arbores infrugi-
 feræ sunt, & veluti mortuæ videntur: finita
 autem hyeme Sol suo calore terram iterum
 calefacit & dissoluit, arboresque denuò vi-
 rescunt, & fructus suos proferunt. Ita etiam
 si foris fideles æstimentur quasi omni auxi-
 lio destituti, tamen Dei spiritus illorum cor-
 da intus illuminat, & ad omne bonum cor-
 roborat. Infans, qui præ timore solus ingre-
 di non audet, ductus manu nutricis, incedit.
 Fœmina decumbens, quæ ne gressum valet
 incedere, si humeris alterius incumbat, ali-
 quo modo ambulare potest. sic nos sine Dei
 auxilio nihil possumus. Quidam cruciarus
 adeò sunt horrendi, vt ad illorum mentione

DIVIN. CONSOLAT.

horrescamus, multò magis inepti essemus ad tales perferendos: at præsens Dei virtus nos confortat & conseruat. Rom. 8. Spiritus iuuat nostram infirmitatem. Cùm Diabolus reprobos ad omnē nequitiam etiam capitalem impellere possit, quomodo Dei spiritus ad omne bonum perficiendum nos non alacriores redderet? Deus etiam ideo pœnas mitigat, vt illas facilius & melius superare possimus. Dux suis militibus quietem & recreationem concedit, vt refecti magis viriliter pugnent: ita spiritualis noster Dux, Christianis sæpè pacem, quietem, & recreationem ad tempus concedit, vt refectis viribus postea acrius cum hoste congre- dian- tur. Quandoque Deus infortunium omnino tollit, & damnum totum compen- sat, gloriaq; summa nos liberat, atq; à malo futuro custodit. Hæc peragit non tantum per ministerium sui Spiritus, sed etiam per ministerium Angelorum, stellarum, elemen- torum, bestiarum, hominū, & omnium crea- turarum. Ille miles in prælio meritò ani- mosus est, qui eiusmodi bonis cinctus est cō- militonibus, à quibus scit se nō deserendum:

Nos

PARS PRIMA. Cap. xxiiij.

Nos cingimur Sanctis Angelis, vt in omnibus ærumnis victores euadamus. 4. Reg. 6. Helisæus suum seruum Angelorum consolatur præsentia, inquiens: Noli timere, nam illorum, qui nobiscū sunt, plures sunt, quàm eorum, qui cum illis sunt. Mare rubrum & Iordanis cedunt Israëlitis, vt possint ficcis pedibus transire. Luna & Sol stant in pugna Iosua, donec quinque Reges conficeret. Helias miraculosè à coruis cibatus fuit. Per manum mulieris Israëlità ab inimico & horribili exercitu liberati sunt. Iud. 10. Aliàs Deus alios homines per alios consolatur & iuuat. Plenissimum autem consolatione est, quòd omnes Christiani in terris communionem habeant in rebus prosperis & aduersis. Si dolorem sentiamus, nos soli dolorem non perferimus, patitur nobiscum Christus, & omnes Christiani. Matth. 25. non inquit Christus: Esuriuerunt, Sitiuerunt: sed inquit, Ego esuriui. Vniuersa etiam Ecclesia Christi nobiscum onus portat. Nam membra vnius corporis sibi inuicem condolere solent. Si planta pedis vulnerata sit, totum corpus cruciatum sentit.

DIVIN. CONSOLAT.

Et Apostolus omnes Christianos vocat vnum corpus. 1. Corint. 6. & vnum panem. Ideoq; omnes Christiani condolent nobis; & quod illis leue est, etiam nobis non est graue. Exemplum videmus in pio Jeremia, qui propter deuastationem Ierosolymæ in summo fuit luctu.

Exempla Diuini auxiliij. Cap. XXIII.

MVLTVM proderit Veteris & Noui Testamēti exempla ante oculos ponere. Si Deus suos aliquando deseruisset, excusati essemus, si ipsi diffideremus. Cū autem nullus eorū, qui Deum quaesierunt, ab ipso derelictus fuerit, an non idem nos erigeret & confirmaret? quod nimirum etiam nobis in nostris ærumnis sit affuturus. Gen. 7. Pius Noa cum suis filis & filiorum vxorib. seruatus fuit in arca, cū totus mundus interiret diluuiō. Si cum Noa confidamus semini benedicto, etiam cum Noa iusti coram Deo reputabimur. Lothus à pcena Sodomytarum exemptus fuit. Gen. 19. Iacobus fugiens Esau, & sufferens iniurias Laban, benedicitur & custoditur à Deo. Iosephus à fratribus venditus, cū nollet

scor.

P A R S P R I M A . Cap. xxiiij.

scortari cum vxore domini sui, includitur
carceri, at à Deo liberatus, ad sublimes ho-
nores euehitur. Pharao dira minatur Mofi,
quem Israëlitaë etiam lapidare voluerunt: at
Dominus Mosen protexit suo præsidio. Po-
pulo Israelitico ex rupe Deus aquam dedit,
sicuti panem de cœlo, & cothurnices, cum
aliis necessariis communicauit. Nonne cle-
menter conseruauit Dauidem, & Ezechiam
in ærumnis suis? Ezechielem, Danielelem,
Prophetas, & alios Sanctos: Iudam Macca-
bæum, & alios Sanctos istius sæculi? Qua-
draginta viri coniurauerant se neq; esuros,
neque bibituros, priusquàm Paulum inter-
fecissent: verùm Deus istud non permisit.
Hæc & similia exempla scripta sunt, vt si-
mile iudiciũ feramus de aliis, quæ non con-
signata sunt. Experimur etiam multos, qui
erant timidissimi, Dei virtute sic fuisse cor-
roboratos, quòd animo hilari & læto mar-
tyrium, exilium, & mortem susceperint: &
alios, qui simul cum illis passi, intrepidè con-
solati fuerint, contra ingenium & naturam
humanæ imbecillitati. Imò singuli Dei pro-
tectionem & auxilium experti sumus, quis
enim

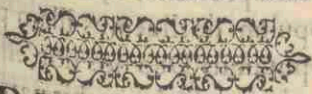
DIVIN. CONSOLAT.

enim potest gloriari, quòd Deo cooperatus fuerit, quando formatus fuit in matris utero? Psal. 118. Quis nos protegit dormientes? Quis nobis laborantibus, ludentibus, vel aliud agentibus, nostri curam habet? Sinit nos quidem natare Deus, sed nò submergi. Si respiciamus dies antè actos vitæ nostræ, nolentes volentes cõfiteri cogimur, singulari nos Dei protectione custoditos esse, veluti in gremio diuini scuti, supraque captum nostri consilij multa mala auersa fuisse. Cumq; Deus multoties hæcenus sine nostra industria & cura nos inuenit, etiã tunc, quando de illius præsentia & auxilio ne semel quidem cogitauimus: profectò stultis & stolidi essemus, si etiam posthac in nostris ærumnis curam ipsi committere recusemus, vel metuamus, quòd nostri curam deposuerit, aut depositurus sit. Et cum Deus etiam improbis ex ingenita sibi bonitate familiaritatem, robur, diuitias, potentiam, amicitias, & honores concedat: cur illinc nò colimus, quòd multò maiora dona Christianis daturus sit, etiam si in præsentia illa bona non videamus, vel possideamus? Christi-

stus

PARS PRIMA. Cap. xxv.

stus Math. 6. nos consolatur, Cum volucres
caeli, & flores campi Deo curæ sint, ita ut
iplos enutriet & vestiatur: multò fidelior erit
erga nos homines, qui longè meliores
sumus aurbus & floribus.

TERTIA ET VLTIMA
PARS LIBELLI.

Armemus nos fide & patientia.

Cap. xxv.

ERVM auxilium & consolationem solidam à Deo per Christum pendere breuiter ostendimus, nunc de ijs quæ in nobis reperi debent, agemus, videlicet de fide, spe, præcacione, emendatione vitæ, & patientia.

Quamuis de omni humano auxilio nos desperare oporteat, nec possimus perferutari quibus medijs nobis Deus suppetias ferre velit: tamen nullis tristibus cogitationibus, & melancholijs indulgere oportet, imò firmiter credamus, modum, tempus, & alia media, quibus potenter & gloriose Deus nobis
auxi-

DIVIN. CONSOLAT.

auxiliaturus sit, Patri cœlesti esse cognita.
 Ita viriliter agamus, vt sola Dei clementia
 per Christum plus nos possit erigere, quàm
 omnes res aduersæ siue in terra, siue sub ter-
 ra nos valeant prosternere, aut terrere. Tan-
 quàm scopulum declinemus illam phanta-
 siam, qua putamus Deo nos non esse cura.
 Cura alendæ familiæ incumbit patrifamili-
 as: familiæ officium est, laborare, & patri
 curam commendare. Ita nos sedulo officii
 um peragere decet, relicta cura Patri cœle-
 sti. Cùm Deus noster sit inuictissimus, cùm
 Dei filius nostrum existat præsidium contra
 Mundum & Diabolum, cùm per fidem
 Christus in nobis habitet, Eph. 3. neque fra-
 gilitate corporis, neque debilitate senectu-
 tis, neque potentia Diaboli mille astutiis in-
 structi, conterri debemus. Cùm enim in
 Deo sit omne gaudium, & beatitudo: & cùm
 per fidem in Christum, Deum clementē ex-
 periamur, etiã in medijs ærumnis, in Deo
 lætari & exultare possumus. Psal. 25. Nullus
 confunditur, qui in te sperat. Ps. 54. Proice
 curam in Dominum, & ipse te enutriet.
 Quid dulcius dici vel cogitari potest?

PARS PRIMA. Cap. xxv.

Mat. 15. Mulier Cananæ, quæ omnem facultatem in medicinis insumperat sine fructu, auxilium à Christo petit, neq; a superiori responso se deterreri sinit: si nos cum illa muliere oremus, Fili David miserere mei, etiam audiemus illam consolationem Evangelicam, quòd fides nostra magna sit, & ut nobis fiat sicut volumus. S. Bernardus fidem suam his verbis ostendit omni consolatione plenissimis: O Domine, satius mihi est ærumnas pati, tantum ut ad sis mihi: quam delicatè viuere & diuitem esse, sine te: melius mihi tecum in ignea fornace: quam sine te in cælo. Quis vnquam Deo fidens desertus fuit? Præterea, Deus nobis præcipit, ut auxilium ab ipso expectemus: ea spes affert etiam mitigationem doloris. Psal. 26. Spero in Domino, ideo non cadam. Psal. 28. Modò speres in Domino, & adiutus es. Rom. 5. Spes non confundit.

De precatone in rebus aduersis. Cap. xxvi.

Scriptura sacra nos docet, ut in omnibus ærumnis tum spiritualibus, tum corporalibus Deum inuocemus. Hic multum con-

ducit

DIVIN. CONSOLAT.

dūcit, si alter alterius memor sit in suis precibus. Quid autem debemus à Deo petere? In primis remissionem peccati. Quando enim per precationem à Patre cœlesti remissionem peccati consecuti sumus, morbi & aliæ pœnæ vel cessabunt, vel per Dei bonam voluntatem in ægroti cōmodum cōuertentur. Orandus est Deus, vt nobis subueniat, non iuxta præscriptum nostræ rationis, sed secundum suam sapientiam, pro vt ipsi visum est, morbum tollat, vel saltem mitiget. Ægrotus etiamsi pietatem Medici norit, tamen nihilominus Medicum orat, vt in quantum possit, leniter vulnus contrectet. Ita nos à Domino etiam pœnarum mitigationem petere debemus. In primis rogandus est Deus, vt vires nostras corroboret, vt in timore, vel magnitudine doloris vincamur, deficiamus, vel aliquid inhonesti agamus: sed vt iuxta exemplum Martyrum mortem potius, & omnes sæuissimos cruciatus sufferramus, antequam fidem abnegemus, aut aliquid cōtra Deum tentemus. Oremus cum perditō filio, Lucæ. 15. quòd non digni sumus vocari filij, optemus vt nos faciat saltē mer-

PARS TERTIA. Cap. xxvj.

mercenarios. Libenter in hoc sæculo vt mercenarij aduersa sufferamus, modò in illius domo in æternum habitemus. Quomodo debemus orare? Iacob. 1. cap. docet orare in fide, & non dubitare, quòd Deus nos sit clemèter exauditurus. Semper oportet nos intueri diuinas promissiones, vt non modò præsidium & defensionem ab illo petamus, sed expectemus etiam, omnia vltro illi commendantes, corpus, animam, & omnes facultates. Psal. 50. Inuoca me in die tribulationis, & ego te exaudiã, & tu glorificabis me. Psal. 91. Inuoca me & exaudiam te. Adsum illi in tribulatione, eruam ipsum & glorificabo ipsum. Iohan. 16. Amen, amen, dico vobis, quicquid petieritis à Patre in nomine meo (id est, in fidutiã meriti mei) dabitur vobis. Cùm Moses manibus eleuatis Deum inuocaret, hostes Amalachitæ fuerunt prostrati. Exod. 17. Duo cæci, qui Christum inuocabãt, Fili David miserere nostri, etiam sunt exauditi. Mat. 9. Eiusmodi exemplis totum scætet Euangelium. In ærumnis Deo laudes dicere debemus, quòd nostri nõ oblitus, paterna sua castigatione nos ad se

DIVIN. CONSOLAT.

velit trahere, & quòd onera nostra portare nos iuuet. Etiam Paulus in sua afflictione Deum laudauit. 2. Corint. 1. Benedictus sit Deus pater Domini nostri IESV CHRISTI, Pater misericordiæ, & Deus omnis consolationis, qui nos consolatur in omnibus ærumnis.

Emendationem vitæ in omnibus afflictionibus esse necessariam. Cap. XXVII.

OPORTEt in nobis existere veram contritionem, & dolorem propter peccata commissa, correctionem vitæ, dilectionem & timorem Dei, iustitiæ & pietatis studium. Manassem verè pœnituit suæ tyrannicæ & sanguinariæ vitæ, tandem liberatus à Deo ex vinculis & captiuitate Babylonica, est restitutus regno. Ionas annunciat civitati Niniuæ, Deum ipsam intra dies quadraginta euersurum. Huic cõcioni credentes Niniuitæ, sese humiliant & corrigunt, & misertus est Dominus eorum. At Dei misericordia non est abbreviata, si fuerimus imitati Niniuitas, nostri etiam miserebitur Dominus.

PARS TERTIA. Cap. xxviii.

*Adhortatio ad patientiam, ducta ex causis
Theologicis. Cap. xxviii.*

INTER alias virtutes etiam in primis requiritur patientia: non qua res illicitas toleramus, vel approbamus, sed qua in ærumnis, quas nullis Christianis mediis amolari possumus, & ubi carnis ingenium murmurat, Deo & eius iustitiæ nos subiicimus, qua cogitationib. tristibus resistimus, quaq; oculos, sensum, & ratione in Dei obsequium captiuamus, qua omnia humili corde sufferimus, neq; à verbo Dei deflectimus, quaq; insuper Deo gratias agimus, quòd ita paternè nos castiget. Dei enim mandatum est, ne contra ipsum murmuremus, vel irascamur, si nos castiget, sed vult vt sanctæ eius voluntati nos subiiciamus, & patienter plagas feramus, & diuinæ iustitiæ obediamus. 1. Corin. 10. Nolite murmurare, sicuti quidam murmurabant, & occisi sunt ab exterminatore. Num. 21. Patientiam igitur tanquam debitum officium præstare tenemur: & iudicio Dei irasci, vel sanctæ ipsius voluntati resistere, grauissimum est peccatum.

Neque Deus tantùm patientiam à nobis

DIVIN. CONSOLAT.

exigit, sed ipsemet etiam patiens est, quia
 adulteros, fœneratores, & alios sceleratos
 homines nō statim fulmine ferit, licet istud
 sancta illius & seuera iustitia postulet. Dat
 tempus & spatium homini, vt possit sese
 corrigere, & redire in gratiam. Rom. 12.
 Contemnis diuitias bonitatis, patientiæ, &
 longanimitatis ipsius? ignoras quòd Dei pa-
 tientia ad pœnitentiam te inuitet? Hoc
 exemplum nos quoque imitantes non sta-
 tim indignemur, etiamsi aliquid aduersi no-
 bis eueniat, sed patienter expectemus mi-
 tigationem. Ineffabilis dilectio Dei meritò
 nos commouere debet, vt ipsi permittamus
 nobiscum agere pro vt ipsi placet. Hac ra-
 tione Deo laudem tribuimus, quòd nobis
 nō sit iniurius, & quòd omnia sapienter dis-
 ponat, & in commodum nostrum conuer-
 tat. Impatiens Deo irascitur, reprehendit
 illius iudicia & opera, quòd sinat impios flo-
 rere, & pios cruce premi, imaginatur Deum
 suos nimium affligere, quòd eos statuerit
 derelinquere & deserere. Imò præ indigna-
 tione ipsum Deum blasphematur conuiciis,
 quærit prohibita media, quibus seipsum iu-
 uet,

PARS TERTIA. Cap. xxviij.

net, sicuti Saulus Pythonissam consuluit. Cauere igitur debet quisq; pius, ne eo modo exasperetur, vel in tali indignatione persistat, sed contra tentationes viriliter pugnet, tanquã coram oculis Imperatoris sui cœlestis, qui omnia videt & nouit, quiq; vnã pugnat, omnemq; laborem amplissima mercede in vita æterna compensaturus erit. Perfectissimam quoque & illustrem Christianæ patientiæ imaginem in Christo Domino nostro habemus, quam Christus nobis imitandam proponit. Mat. 16. Si quis me velit sequi, seipsum abneget, tollat crucem suam, & sequatur me. Incipiente ipsius martyrio orauit: Pater, si est possibile, transeat à me calix iste: veruntamen nõ mea, sed tua fiat voluntas. Quando consputus, contumelia affectus, blasphematus, aut flagellatus, aut crudelissime tractatus erat, nunquid vllum conuicium regessit? aut vllum verbũ impatienter effudit? Imprimamus nobis, quod in cruce pro suis inimicis orauerit: Remitte illis Pater, quia nesciunt quid faciant. Iohan. 19. Si Christus angustias & tribulationes sua diuina virtute à sese repulisset,

DIVIN. CONSOLAT.

lisset, suamq; consolationem nobis subtra-
heret, nihil cōsolationis haberemus in Do-
mino nostro I E S U C H R I S T O: sed vo-
luit potius per infirmitatem suam amaram
passionem superare, quàm per omnipoten-
tiam suam eam depellere. Quoties igitur
aduersa perferentes, ex illis per Dei virtutē
nō statim eripimur, etiam discamus per in-
firmitatem omnia aduersa vincere & supe-
rare. Cumq; is, cui omnes angeli, & omnes
creaturæ, tam cœlestes, quàm terrestres in-
seruiunt, prompto & patienti animo plus
passus sit, quàm nobis omnibus imponi pos-
sit: an non ipsa saxa liquefcerent, & ferrea
etiam corda commouerentur, ita vt exiguas
ærumnas peccatis suis acquisitas patienter
ferre haudquaquam recusarēt? Hoc Sancti
nō tantum verbis docuerunt, sed ipso etiam
facto confirmarunt. Summa erat afflictio
Abrahami, mactare proprium & vnigenitū
filium, tamen patienter voluit obsequi man-
dato Dei. Isaacus etsi sentiret de sua agri vi-
ta, tamen nō legimus, quòd patri repugna-
rit, aut restiterit, Gen. xxij. Iosephus vendi-
tus peregrinis & incircūcis, fratribus istud
con-

PARS TERTIA. Cap. xxviij.

condonauit, & pro malo bonum insuper re-
pendit. Moses ab Israëlitis deceptor & im-
postor vocatus, illorū misertus pro illis ora-
uit. *Exod. xxiiij.* Domine ignosce illis, aut
dele me ex libro vitæ. His verbis paratum se
esse ostendit, deriuare in sese omnem cul-
pam Israelitarum, & illorum pœnam subire.
Dauid propter Saulem diu cogitur exulare,
quē tamen potuisset bene occidere. *1. Reg.*
24. Postea cogitur fugere à facie Absalonis,
sed patienti omnia sufferens animo, inquit,
2. Reg. 15. Si inuenero gratiam coram Do-
mino, reuocabit me. Si autem dixerit: Non
bene placitum est mihi in te, ecce hîc sum,
agat mecum pro vt ipsi placet. Viuum pa-
tientia speculum in lobo apparuit, plenus
iste in vniuerso corpore vlceribus, omnibus
bonis & liberis spoliatus, inquit, Dominus
dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini
benedictum. *cap. 13.* Etiam si occiderit me,
tamen sperabo in ipsum. Mattatias in ex-
tremo vitæ & mortis periculo, cum ipsum
ad Idololatriam cogere vellent, sic respon-
dit ministris Antiochi, A fide nostra neque
ad dexteram, neque sinistram deflectemus.

DIVIN. CONSOLAT.

Act. 5. Gausi sunt Apostoli, quòd digni ha-
 biti essent cædi propter Christum. Disca-
 mus cū Paulo exclamare: Certus sum, quòd
 neque mors, neque vita, neq; altitudo, neq;
 profunditas, aut vlla creatura, separare me
 possint à dilectione Dei, quæ est in CHRIS-
 TO IESU Domino nostro. Præter Apo-
 stolos & Prophetas multa millia Martyrum
 habemus, inter quos etiam honestissimæ ma-
 tronæ, castæ virgines, iuuenes, & alij innu-
 meri reperti sunt infantuli, qui propter ve-
 ritatē dirissima tormenta patientissimè per-
 pessi sunt. Hic aliquis obiicere posset, non
 mirum esse, quòd Sancti illi læti fuerint, &
 animo præsentis, quia innocenter passi sint.
 At nos sumus miseri peccatores, ideoq; cru-
 cem nostram Sanctorum martyrio æquipa-
 rare non possumus. Sed solutio huius ob-
 iectionis facilis est: Sancti enim isti omnes
 in sese peccatores etiam fuere, sed per Chri-
 stum fuerunt iusti, qui etiam nobis per ve-
 ram fidem sanctitatem & iustitiam commu-
 nicat. Tanta Fidei & Patientiæ est cogna-
 tio, vt hæc ab illa iuuetur, & econtrà. Fides
 enim excitatur, exercetur, & confirmatur,
 quan

PARS TERTIA. Cap. xxviii.

quando propter Christum expetimus & expectamus auxilium à Deo, contra naturales dubitationes, carnis infirmitatem, Diaboli tentationem, & mundi impetum. Contra, per veram fidem excitatur, exercetur, & augetur patientia. Nam qui nouit clementem se habere Deum, cum quo post hanc vitam in aeternū victurus sit, iste etiam omnes tentationes patienter perferet. Fide in Christum vnum sumus cum Deo Patre, & certiores reddimur de illius misericordia propter meritum Iesu Christi. Dauid verè credens Deo confidenter loquitur, Psalm. 46. Deus est refugium & fortitudo nostra, auxilium nostrum in magnis difficultatibus, quæ nobis euenire possunt. Ideoq; non metumus nobis, etiamsi mundus interiret, & montes subsiderent. Quicumque Euangelij doctrinam audiuit & gustauit, etiam mille mortes subire non recusabit. Perseuerantia autem in impatientia, indicium est, quòd fides in illo homine nunquã fuerit, vel si fuerit, planè extincta sit. Impatientia enim rebellio est cõtra Deū, qua incipimus Deum odisse & blasphemare. Etiam in oratione

DIVIN. CONSOLAT.

Dominica patientiam postulamus, quia petimus per eam à Deo Sanctificationem diuini nominis. Tunc autem maximè sanctificatur Dei nomen, quando in rebus aduersis non desinimus Deo adhærere fide & patientia, quando illi confidimus quòd omnia benè & prudenter sit administraturus. Rogamus, vt adueniat regnum Dei. Si autem Deus in nos regnum diaboli & peccati per crucem velit infringere, vel nos omnino in cœleste suum regnum recipere, & nos impatientia ipsi reluctemur, tunc cõtra nos ipsos preces nostras dirigimus. Rogamus, vt Dei voluntas fiat: cumq; Dei voluntas sit vt hic affligamur, qua æquitate ipsi repugnabimus?

*Alia ad patientiam exhortatio ducta ex
causis naturalibus. Cap. XXXIX.*

SI non essent Sacræ literæ, tamen quisq; per iudicium rationis à bestiis, corpore, anima, Ethnicis, Iudæis, opificibus, & ipsis angelis bonis, & diabolis, discere posset, in omnibus aduersitatibus patientiam necessariò requiri. Ouis ducta ad mactationem mirè patiens ne clamat quidem: eodem modò Sancti maledicti non maledicunt, verberati non

PARS TERTIA. Cap. xxix.

non reuerberant. Quare non corpus nostrū
escam vermium propter Dominū nostrum
IESVM CHRISTVM periculo expone-
remus? AEgroti patiuntur quædam mem-
bra à suo corpore auelli vel aduri, vt à longis
& temporariis doloribus liberati sanitati re-
stituuntur: quare nos non subiiceremus Deo
in rebus aduersis, vt ab æterna pcena liberati
animo salutem consequamur? Si legem cor-
dibus nostris naturaliter inscriptam consu-
lamus, requirit à nobis, ne rebus aduersis fra-
cti aliquid contra rationis iudiciū agamus.
Ex hac lege naturæ fluxit doctrina celebriū
Ethnicorum, qui Philosophi vocantur, qui
sic locuti sunt: ἀνέχου καὶ ἀπέχου. id est, su-
stine & abstine. Per priorem vocem doce-
tur patientia sub cruce, per posteriorem ve-
rò monetur, vt omnia verba impatientiæ &
illicitas actiones euitemus. Aristoteles in
AEthicis docet, beatitudinem non princi-
paliter sitam esse in sanitate, diuitiis, hono-
re, potentia, vel aliis rebus mundanis, sed in
studio & exercitio virtutis: hinc infert ho-
minem virtutibus præditum, etiam in ipsis
ærumnis beatum esse: afflictiones etiam ma-
te-

DIVIN. CONSOLAT.

teriam esse, per quam virtus exercitata maximè fulgeat. Virum bonum perito Imperatori comparat: nam sicuti ille pro ratione temporis exercitum ducit & instruit, ita boni etiam in rebus prosperis & aduersis se prudenter gerere norunt. Stoici etiam docuerunt nihil esse mali in paupertate, morbis, & miseris, sicuti bonum appellarunt solam virtutem, ita solùm vitium malum vocarunt. Cicero vnus ex celeberrimis Philosophis, consulit quemlibet hominē ita affectum esse, & sibi persuadere debere, quòd præter culpam & vitium nihil ipsum conterere debeat. Proinde etiam alij Ethnici aliis argumentis se inuicem consolati sunt. Non decet virum querulum esse, & flere instar fœminæ. vnde inquit Seneca, facilius est gentem, quàm vnum virum vincere. Non iuuenis sed senex es, ideo à te plus quàm iuueni requiritur. Cùm ab ineunte ætate diuina & humana sapientia excultus sis, eam exercere & declarare debes. Potuisti antea alios consolari, noli igitur malos Medicos imitari, qui aliis auxilium pollicentur, & seipso iuuare nequeunt. Antea te gessisti viriliter, vide

PARS TERTIA. Cap. xxix.

vide igitur, ne iam tibi sis dissimilis: turpe esset, si quis indies mollior & effœminator fieret. Etsi hæ Ethnicorum sententiæ laude dignissimæ sint, tamen multa exempla vituperio potius quàm laude digna in Ethnicorum scriptis reperiuntur. Coriolanus ex cupiditate vindictæ propriam patriam oppugnauit, Cato & Antonius seipso confoderunt. Istud contra omnem æquitatem & iustitiam ab illis factum esse, etiam humana ratio iudicat.

Multi quoque Ethnici patientiam non tantum verbis laudauerunt, sed ipso facto etiam præstiterunt. Aristides inter Græcos in exilium missus, suum exilium patienter pertulit. Inter Romanos Camillus & Attilius Regulus propter patientiam & fortitudinem celeberrimi facti sunt. Scipio potuisset manu & potentia se tueri cõtra hostes suos, sed propter excellentem animi fortitudinem sponte abire maluit, quàm totam Rempub. periculo exponere. Etiam de Cornelia legimus, quòd animum virilem habuerit. Inter patientiam tamé Philosophicam & Christianam magnum discrimen obseruari

DIVIN. CONSOLAT.

uari debet. Socrates in suis ærumnis admiratur hominum improbitatem, putatque se casu affligi: sed David intelligit se à Deo affligi. Socrates cum innocēter occideretur, non didicit ex iudicio rationis, ut pœnæ volens consentiret: David Deo crucem impo-
nenti consentit, quia novit hanc esse Dei voluntatem, per crucem manifestare iram contra peccatum. Socrates in suis ærumnis non petit, neque expectat à Deo auxilium: & Cato, quando Pompeium meliorem audit victum à Iulio deteriori, desperat: sed David in sua afflictione inuocat Deum, & petit ab ipso auxilium & liberationem, & novit Deum sibi affuturum propter semen benedictum, de quo Ethnici parum sciuerunt, vel nihil. Per eiusmodi comparationē doctrina Euāgelij redditur gratior, suavior, & incitatur ad maiorem gratitudinem erga Evangelium de IESU CHRISTO, per quem integram & solidam consolationem habemus. Relictis antiquis Ethnicis, inspiciamus Turcas, Iudæos, & alios homines. Multi Iudæi & Turcæ mallent in multas particulas potius dilacerari, quàm à peruersa
& Ma

PARS TERTIA. Cap. xxix.

& Mahometica religione auelli. Quare
igitur non nos Christiani propter religio-
nem rectissimam vellemus pericula subire.
Mercator longum iter suscipit, seque sæpe
periculo vitæ exponit, tantum vt tempora-
libus fruatur bonis, & tamen incertus est e-
uentus: & quando res felicissimè successit,
caduca & peritura bona affert: cumq; nos
longum iter à terris vsque in cœlum ingressi
simus, an non etiam similiter omnia occur-
rentia pericula fortiter sufferemus, cum spes
nostra de vitæ æternæ possessione sit certis-
sima? Qui peregrè proficiscitur, tantò vi-
dendæ patriæ desiderio angitur, vt nullam
ipsi molestiam creet etiam si pulchras ædes
præterire, aut pulchra prata relinquere co-
gatur: sic etiam nos cœlestis patriæ deside-
rium incitare debet ad deserendas huius sæ-
culi vanas voluptates & delicias. Quando
aliquis ex nobili stemmate vel sanguine or-
tus inter peregrinos cõuiciis & iniuria affi-
citur, iniurias suas patientius tolerat, quàm
si domi in patria sibi hoc cõtigisset: & cum
nostra patria etiam in cœlis sit, & hîc tan-
quam peregrini simus, etiam æquum est, vt
ma-

DIVIN. CONSOLAT.

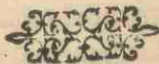
maiori patientia iniurias hîc nobis illatas su-
peremus, vt in vera patria maiori lætitia in-
ter cōciues frui possimus. Miles munit sese
variis armis, & quando classicum canitur
timorem expellit, non metuit vulnera neq;
cōflictum, sed victoriam & triumphum sibi
promittens, viriliter agit, & instar strenui
Herois propter bonam famam & tempora-
rium commodum pugnat. Magna igitur
infamia & turpitude esset, si Christiani in
Dei laudem & honorem contra hostes spi-
rituales non æquè fortiter & patienter pu-
gnarent, cùm & meliori stipendio & maiori
honore illorum sedulitas compensanda sit.
Agricola arat, seminat, rigat, fumumq; terre
apponit, vt fruges ferat: ex hoc exemplo ar-
gumentū patientiæ colligit Iacobus. 5. cap.
Quocunque modo lapidem quadratū pro-
iciat, tamen semper cadendo erectus sta-
bit, sic quomodocunque iactetur Christi-
anus, tamen semper stare firmus non desi-
nit. Qui ludit tesseris, non semper vt vult
lapides iacere potest: sed quos proiecit, eos
prudenter disponit. Huic lusui Plato com-
parat vitam nostram: hîc multa cadunt &
sunt

PARS TERTIA. Cap. xxix.

fiunt præter nostram voluntatē, quæ in meliorem partē interpretari & vertere nos decet, ne ad desperationem adigamur. Quando pueri pedem offendunt ad lapidem, ibidem statim concidunt, & commorantur, lacrimis & fletui indulgentes, sed viros prudentes non decet imitari pueros: sed ita potius sese gerere, ut in quoscunq; morbos incidant, eos statim sanando pellant. Pius filius in necessitate patrem deserere non solet, neque vxor maritum, neque seruus fidelis dominū suum: quare igitur nos in rebus aduersis vellemus à Patre cœlesti deficere, & sponsum nostrum deserere? Auari, gloriæ cupidi, adulteri, homicidæ, nullius infamiæ vel confusionis curam habent, nulli labori vel molestiæ parcunt, modò suis malis concupiscentiis satisfaciant, etiam si nō semper illis fruantur: quare igitur viri sapientes propter æternæ & diuinæ lætitiæ fruitionē non huius sæculi infamiam contemnerent? Ideo non malè inquit Bernardus: Quæ illa est ignauia & negligentia, quòd mali homines impensius ament res malas & perniciosas, quàm nos diligamus res salutares & bonas?

DIVIN. CONSOLAT.

nas? quòd mali velocius currant ad mortē,
quàm nos ad vitam? Impatientia nostris
inimicis gaudium parimus, amicos verò do-
lore & tristitia afficimus: quotquot enim
nobis bene volunt, fortitudinem in nobis
prædicant. Perpendamus nos pugnare in
præsentia bonorum Angelorum, qui ex Dei
ordinatione nobis assistunt, quiq; nos inci-
tant & hortantur ad fortitudinem, qui no-
bis inferuiunt, nos iuuant, delectanturque
nostra in bono perseverantia. Econtra o-
mnia declinemus quæ Diabolum exhilarāt,
qui Dei & omnium piorum sempiternus
est hostis. Hoc vnicum Diabolus in omni-
bus tentationibus quærit, vt in paupertate
furemur, in ærumnis contra Deum murmu-
remus, & in præliis fidem abnegemus. Dis-
plicit Diabolo humilitas, fides, & obedi-
entia erga Deum & Ecclesiam. Ideòq; in
Dei & Angelorum gratiam, Diaboli &
omnium impiorum odium, in medijs
afflictionum procellis patienter
perseuerare debemus.

PARS TERTIA. Cap. xxx.

Per qua media patientia acquiratur, conseruetur, & augeatur. Cap. xxx.

ETIAMSI non ignoremus, quantum commodi nobis afferant afflictiones, tamen reperimus in carne nostra magnam rebellionem & ignauiam in cruce sufferenda. Quis libenter vita, vxore, bonis, & liberis priuatur? Sæpè recordamur prioris voluptatis, quam antea habuimus, & cū vxore Lothi respicimus in Sodomam. Gen. 19. vel cum filiis Israël respicimus ad ollas Aegypti. Exod. 16. Talem infirmitatem animæ uertimus in Regio Propheta David, sicuti ipsemet confitetur, Psal. 76. Multi dicunt animæ meæ, non est illi Deus: anima mea consolari noluit, & spiritus meus attenuatus fuit. Talem carnis nostræ trepidationem etiam filius Dei sensit in sua innocentissima carne, quando in monte Oliueti genua fletens futuram passionem gustare incipit, quando sanguineum sudorem effundit, & sanguineis guttis terram aspergit, orans cœlestem Patrem, ut si possibile esset, calix iste transiret: & quâdo in cruce clamat, Eli, Eli, Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti?

DIVIN. CONSOLAT.

quæsti? Quæ verba non sic intelligi debent, quasi Christus de Patris sui clementia desperauerit: sed quòd infirmitas carnis Christi passionis amaritudinem senserit. Et sicuti spiritus in Christo carnis infirmitatem vicit, ita etiam in nobis fieri decet, vt magis respiciamus ad Deum & vitam æternam, quàm ad carnis nostræ infirmitatem, quam escam vermium fieri oportet. Ideoq; grauibus de causis media iam declarabimus, per quæ carnis nostræ infirmitatem superare, veramque patientiam acquirere possimus. Huic quæstioni omnia prædicta capita huius libelli inferuiunt. Deinde in primis considerandum est, originem & incrementum huius virtutis, sicuti etiam aliarum virtutum, pendere à gratia & virtute Dei per Spiritum Sanctum, sine quo nihil boni perficere, nec quicquã mali superare possumus. 1. Mac. 3. Victoria non est in multitudine populi, sed fortitudo datur cœlitus. Phil. 4. Omnia possum per eum, qui me corroborat, Christum. Et si igitur iudicium carnis subsidat & cadat, tamẽ Deus semper spiritum conseruat, ne omnino deficiat, sed vt perseueret, donec

PARS TERTIA. Cap. xxx.

nec tandem liberetur. Quomodo autem nos gerere debemus, ut Deus nobis largiatur patientiam, virtutem, & fortitudinem? Corroboremus nos fide, spe, precibus, dilectione, & pietate. Fide primò debemus mentem erigere in Deum. Qui enim Deum sibi verè reconciliatum esse norunt, vitamq; æternam sibi non posse adimi persuasum habent: isti etiam omnem mundanum honorem, gaudium, & voluptatem possunt contemnere & conspuere. Præterea nulla afflictio illis adeò potest esse amara, quæ illos impatientes reddat. In Symbolo confitemur, Sanctam & Catholicam Ecclesiam, cõmunionem Sanctorum, remissionem peccatorum, resurrectionem carnis, & vitam æternam. Et Christus cuique fideli hanc consolationem & absolutionem dicit, Iohã. 5. Qui audit verbum meum, & credit illi qui me misit, vitam habet æternam, & non intrat in iudicium, sed per mortem intrauit in vitam. Ideoq; per fidem acquirimus vires, robur, patientiam, & perseverantiam in omni bono. Si aliquis fortibus hostibus cingeretur, & haberet sibi astantem, qui poten

DIVIN. CONSOLAT.

ter dominaretur omnib. hostibus illius, sine dubio animo præsentis esset. Atqui per fidem Christus habitat in cordibus nostris, qui est Rex Regum, & Dominus Dominorum, quiq; plenariè omni imperat aduersæ fortunæ: quare igitur vellemus metuiere nobis propter carnis imbecillitatem? cur non respicimus potius robur & potentiam IESU CHRISTI, in quo plures sunt consolationes, quàm in omnibus ærumnis sunt tristitia? 1. Pet. 5. Aduersarius vester Diabolus circumambulat sicuti Leo rugiens, quærens quem deuoret, huic resistite firmiter in fide. Iacob. 1. Scitote, quòd fides vestra conseruata operetur patientiam. Apostoli omnia valebant superare, imò gaudebant iuxta hominem internum, se propter Christum affligi. Act. 4. 5. Econtrà afflictiones sunt amaræ & horrendæ propter infirmitatem fidei, quòd parum illa exercitata, diuitias filiorum Dei nõ satis firmiter apprehendat.

Nemo tamen ideo desperet, quòd fide infirma præditus sit. Sæpè fit, vt fides in tribulationib. omnino contrahatur, vt fumiganti lichno & scintillæ comparari queat.

Hunc

PARS TERTIA. Cap. xxx.

Hunc tamen lichnum Dominus non vult extinguere, sed potius augere, modò cum Discipulis oremus: Domine adauge in nobis fidem. Quando autè homo fide planè destituitur, & quando nihil nouit de alia & meliori vita, non mirum est, si omnino desperet. Quò enim plus sibi, & aliis rebus perituris fidit, eò minus in rebus aduersis potest consistere. Extra Christum enim nulla solida consolatio reperiri potest.

Spes etiam duplex est, alia naturalis, alia spiritualis. Naturalis spes etiam singulare Dei donum est, quæ hominè afflictum aliquo modo erigit, ne statim omnia illicita tentet, quaq; in omni aduersa fortuna meliorem sperat, expectatq; donec aduersa fortuna transeat. Cumque spes naturalis has vires habeat, multò maiorem patientiam & robur communicabit nobis spes illa diuina, quam Spiritus Dei de nouo per fidem nobis infundit, vbi homo in medijs ærumnis propter Christum à Deo flagitat & expectat auxilium. Etiam si enim spes naturalis sæpè fallax sit, & omnino incerta: tamè nunquam fallit spes Christiana. Quando agri-

DIVIN. CONSOLAT.

cola præter suum laborem & metum ingruentium tempestatum, etiam bonam spem concipit de fructibus producendis, alacrius & magis sedulò laborat: sic in spirituali vinea sub iugo Domini spe honoris & diuini præmij alacriores reddimur. Rom. 8. Cùm illud speremus quod non videmus, expectamus ipsum per patientiam.

Etiam Deum seriò sine intermissione inuocemus, vt donet nobis spiritum fortitudinis, per quem omnia aduersa sufferre possimus, & perseuerare ad finem vsque. Tunc Deus iuxta promissionē suā clementer nos exaudiet, omniaque spiritualia bona nobis in primis cōmunicabit. Qui bono & fidei amico suam necessitatē exponit, ex enumeratione illa quandam doloris mitigationem caput, cordis enim dolor quasi diffunditur: quantò maiorem consolationē inde capiemus, si Deo nostras ærumnas enumerauerimus? Homo, qui miseriarum nostrarum enumerationem audit, citò defatigatur, & sumus illi quasi molesti: Sed etiam si DEO semper nostram infirmitatem recensamus, tamen nunquam illi sumus molesti, sed rem ipsi

PARS TERTIA. Cap. xxx.

ipsi gratissimam præstamus. Lucæ. 18.

Multum etiam proderit verbum Dei sedulo audire ac discere, in eoque sese exercere. Ideo enim Deus verbum suum nobis reuelauit, vt inde dulcissimas consolationes & exempla virtutum peteremus. Ideo exempla consolationis & auxiliij consignari voluit, vt inde disceremus illius bonitatem & veritatem in seruandis promissis, vt in omnibus ærumnis corroboraremur & confortaremur. Hæc est vox verbi Dei: In mundo angustiam habebitis, sed confidite, ego vici mundum. Dominus est refugium nostrum, & fortitudo nostra. Domine, non deseris eos, qui te quærunt. Propter eiusmodi consolationes præstaret super genua ire Ierosolymam, quàm illis destitui: pro iis decet nos Deo sempiternas gratias agere, quòd extremis hisce temporibus æternam & stabilem consolationem animæ nostræ in verbo & Euangelio suo communicarit.

Omnis scriptura tam noui quàm veteris testamenti plena est vita & virtute, quemadmodum omnes fideles in corde suo experiuntur: & non alia reuerètia à nobis suscipi

DIVIN. CONSOLAT.

debet, quàm si vocem ipsius Dei de cœlo loquentis audiremus. Dilectio quæ ex fide oritur, etiam in afflictionibus operatur patientiam & perseverantiam in bono. Gen. 29. Iacobus septem annis inseruierat pro Rachel, & propter intimũ amorem, quo erga ipsam afficiebatur, anni illi videbantur ipsi brevissimi: sic ille qui Deum amat, omnia illa patienter suffert, quæ Deus ipsi imponit, aut quæ ipsius Domini causa tolerat. Et proverbio dici solet: Amanti nihil difficile est. Amatori non est difficile etiam nocturno tempore in gratiam amasiæ testudinem tangere digitis in summo frigore. Proinde palàm est, nullam ægritudinem nobis accidere sine Dei voluntate & consilio. Si igitur Deum ex corde amemus, non ingrati nobis erunt ipsius plagæ: imò per omnes asperas semitas & saxa difficillima ad ipsum contendemus ac penetrabimus, donec omnino quietem in ipso inueniamus, iuxta exemplum Martyrum & Apostolorum, quorum crucem & afflictionem Dei dilectio diminuit. Dare Eleemosynas, & exercere pietatem, corroborat nos, & patientiam

PARS TERTIA. Cap. xxx.

tiæ donum affert propter duas causas, partim quòd Deus spiritualia dona in iis auget, qui illis bene vtuntur, Habenti enim dabitur: partim quòd is qui honestè viuit, habeat bonam conscientiam, & plus tranquillitatis, & sic etiam plus fortitudinis.

Tranquilla autem conscientia meritum IESU CHRISTI nõ excludit, sed ex illo tantum fundamento oritur. Sicuti miles fortius & melius pugnat, si metuat carcerem & ignominiosam mortem, quæ victo esset expectanda: & si econtrà perpendat honorificum stipendium & honorem magnificum si victor euadat. Sic quisque Christianus excitatur ad maiorem sedulitatem & patientiam, si bene perpendat brauium propositum, plurimas vtilitates patientiæ, & plurima incommoda impatientiæ.

Vtilitates patientiæ corporales & spirituales. Cap. xxxi.

PATIENTIA inferuit gloriæ DEI & vtilitati hominis, conducit corpori, animæ, honori, & bonis. Fideles enim repugnant dolori, & subditi sunt Deo, non ex cupiditate gloriæ, aut spe alicuius temporarij com-

DIVIN. CONSOLAT.

commodi, sed magis vt Deo obtemperent,
 ipsum laudent, ac celebrent. Deus non mi-
 nus glorificatus fuit in toto regno per tres
 iuuenes & socios Daniëlis, cum patienter
 sese sustinerent præcipitari in fornacem
 igneam, quam per excellentem Daniëlis
 sapientiam, qua interpretatus est somnium
 Regis. Dan. 2. 3. Qui patientia præditus
 est, in ægritudine minus sentit doloris, &
 etiam citius recuperat valetudinem. Per
 impatientiam verò cor premitur, corrodi-
 tur, & absimitur. Prouerb. 17. Cor latum
 iuuat valetudinē, & cor triste exsiccat ossa.
 Prouerb. 25. Sicuti tineæ vestem, & ver-
 mes ligna rodunt, ita tristitia noxia est cor-
 di hominis. Quando puer castigatus à pa-
 tre patienter castigationem sustinet, pater
 misericordia motus, citius desistit à virga;
 sed si murmuret, vel altè clamet, pater ma-
 gis irascitur, ipsumq; durius verberat. Sic
 cœlestis Pater patientes minus ferit, ac ci-
 tius sanat, magisq; offenditur, si qui cōtra
 ipsum murmurant. Prouer. 15. Responso
 mollis frangit iram, & sermo durus prouo-
 cat iram. Iobus patiens recipit duplum
 suo.

PARS TERTIA. Cap. xxxj.

suorum bonorum, & recreatur abundanter à Deo etiam in hac vita. Fideles reipsa experiuntur quòd bonum sit patientem esse, & econtrà multi per impatientiam ea perdunt quæ aliàs habuerant. Prouer. 14. Animus patiens est signum sapientiæ. Immoderata tristitia indicat stultitiam. Quando nimirum pueriliter fortunam aduersam deploramus, & verba insipientium proferimus: Non cogitasset, non putasset talem futurũ euentum. Impatientia homines perplexos reddit, necnon surdos & insanos. Qui se patienter subiicit voluntati Dei, illi etiam infortunium ineuitabile vilescit. Nihil ita amarum, asperum, intolerabile, aut terribile, quod non fiat dulce, molle, leue, & gratum. Et econtrà quandiu homo voluntati DEI repugnat, eò magis ab infortunio grauetur, mordetur, & pungitur, & ex vno malo, duo, tria, vel plura sibi fabricat, imò totam suam vitam amaram reddit, infinitasq; molestias & curas sibi accumulat. Quò magis auis virgæ viscosæ insidens alas concutit, eò magis pennæ visco adglutinantur.

DIVIN. CONSOLAT.

Piscis reti captus, quò magis sese mouet, eò magis reti implicatur. Qui alligatus est ferreis catenis, quò magis sese moueat, eò plus sibi ipsi doloris infert. Sic omnes impatientes suas afflictiones magis faciunt amaras. Qui graue onus portat, quò magis se concutit, eò magis sese onerat: sic quò quisque sub cruce est impatientior, eò magis ipsa cruce premitur. Non malè dixit Plinius: Animus fortis in re mala dimidium mali tollit. Et vsitatum fuit inter Gentiles proverbium: Anxius metus mali futuri plus affligit, quàm ipsum malum. Omnibus ærumnis quæ homini iuxta ipsius delicta tanquã peccatæ imponendæ essent, & tanquam initium æternæ damnationis infligendæ, patiens virtutis vt organis exercendæ virtutis, per quæ spiritualia dona indies magis augentur, & crescant. Patientes enim conseruant veram fiduciam erga Deum, inuocant Deum, laudant & celebrant Deum, vt qui non iniquè gubernet, & felicem euentum largiatur, & sic per patientiam augetur patientia. Impatiens exuitur omnibus virtutibus. Qui enim finit se à carne & diabolo inflammari, ille

PARS TERTIA. Cap. xxxj.

ille amittit fidem & obedientiam, & non potest orare, fit Deo ingratus, non fidit Deo quòd ipsum ulterius defensusurus sit, putat se nò esse Deo curæ, frustra putat se auxilium expectare à Domino, imaginatur sibi Deum inclementem, blasphemat Deum, tanquam iniquum & illiberalem. Quærit consilium à creaturis, consulit Pythonissas, & contrahit impia fœdera. Aliqui metu persecutionis veram religionem abnegant, cõmittunt idololatriam, accusant Deum mendacij, quasi amplius nec velit, nec possit iuare, contra omnes & multiplices promissiones rum veteris tum noui Testamenti. Impatientsia per impatientiam etiam augetur, ita vt indies homo magis angustetur & desperet, vt fugiat vbi nulla fuga opus est, vt cor omni pace & quiete vacuum sit. Multi cum neque paupertatem, neque res aduersas sufferre possint, incipiunt scortari, illicita matrimonia copulare, furari, scenerari, aliisque viciis sese polluere. Impatientes etiam aliis prosperitatem & fortunam inuident, & iis præsertim, quos suæ crucis causam esse putant, & sæpè exasperati sunt contra inno-

cen-

DIVIN. CONSOLAT.

centes, cōtra tales sœuiunt, & fremunt, tantum vt sese vindicent. Hinc sæpè, vt historiarum testantur, lites, schismata, seditiones, bella, & effusiones sanguinis, Ecclesiarum & Rerum publicarum distractiones exortæ sunt.

Martius Coriolanus cum non posset fieri Consul, sed in exilium mitteretur, ex vindictæ cupiditate urbem Romam patriam suam cum Volscis hostiliter oppugnauit, & in magnum discrimen coniecit, sicuti de ipso Plutarchus & Plinius commemorant. Summus præterea honos coram hominibus, Angelis, Sanctis, & ipso Deo est, si patientes & fortes nos præbeamus. Econtrà verò quando frangimur impatientia, cōfundimur coram omnibus creaturis, & ipso etiam creatore. Nam non est difficile in rebus prosperis animū habere præsentem & patientem: sed in aduersitate patientia præditum esse, hoc opus, hic labor est. Iob. 1. Qui in palestra egregiè pugnavit, palmam obtinet, honoremq; & laudem consequitur: sic longè honestius est & laudabilius hostes spirituales deuincere, & contra carnis & diaboli inspirationem victoriam obtinere. Qui deserit

PARS TERTIA. Cap. xxxj.

ferit dominum suum externum, coram hominibus perfidus existimatur: quanto maior erit infamia, si quis sub cruce à Christo & Patri cœlesti defecerit? Prouerb. 16. Qui imperat tentationibus animi, præfertur illi, qui ciuitatem obsidione cingit, & euertit. Ideoq; tam inter Christianos, quàm Gentiles multi celebres facti sunt; propter probitatem & pietatē in rebus aduersis. Ac in primis considerandum est exemplum Domini nostri IESU CHRISTI, de quo Paulus loquitur, Rom. 8. Si Christus post passionem & obedientiam suam vsq; ad mortem, ad sublimiorem gloriam & maiestatem eleuatus est, etiam nobis proderit ad gloriam, si crucem nostram quotidie ferētes, Christi vestigijs insistamus. Etiam experientia docemur, eos, qui volunt crucem effugere, tandem in maiorem ignominiam incidere, atq; cum Diabolis in æternū cruciari. Homines impatientes etiam vitam suam abbreviant. Iudith. 8. declaratur historia Num. 11. 21. Qui tentationem Dei in timore non susceperunt, sed murmurarunt contra Deum, à

DIVIN. CONSOLAT.

serpentibus occisi sunt. Quidam præ immo-
 dica tristitia incidunt in lethales morbos, seq;
 ipsos corrodingo comedunt, vel seipsos oc-
 cidunt, vt Saulus. Siue homo patiatur pro-
 pter culpam, siue sine culpa, si moriatur in
 impatientia, cedit ipsi in æternam condem-
 natione: & si mortem patienter in fide suf-
 ferat, est ipsi initium æternæ vitæ. Omnes
 calamites huius sæculi si comparentur cum
 doloribus inferni, vix exæquant cõpunctio-
 nem muscæ, quæ sanè non est intolerabilis.
 Si tempore prælij simus ignavi, neq; fortiter
 resistamus hosti, deuastantur campi, spolian-
 tur ædes, incenduntur pagi, exhauriuntur re-
 giones, occiduntur viri, stuprantur vxores,
 viciantur filix, nullumq; malum nõ accidit.
 Sic si in prælio spirituali carni & Diabolo
 non repugnemus, cõiicimus nos in æternas
 & infinitas miseras. Si autẽ iisdem hostibus
 animosè resistamus, æternæ vitæ possessione
 & innumerabilia gaudia acquirimus. Quan-
 do ægrotus non vult bibere amaram potio-
 nem, & quando attrectari vulnus non pati-
 tur, neq; carnem putridam abscindi vel aduri
 per-

PARS TERTIA. Cap. xxxj.

permittit, nō mirum est, si in ægitudine sua succumbat. Si autem ægrotus se totum industria Medici committat, omnemq; dolorem simul superare enitatur, bona spes est de recuperatione valetudinis. Multò firmiorem spem decet cōcipere Christianos probos & patientes, quòd & animæ & corporis æternam valetudinem recuperaturi sint.

Quiq; in afflictionib. suis contra Christum spiritualem Medicum murmurare non desinunt, æternas pœnas suæ impatientiæ in corpore & in anima luent. Iacob. 1. Beatus vir qui tentationē perfert, quando enim probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Non quòd patientia æternam vitam mereamur, quam solus Christus meritus est, sed quòd Deus sua opera in electis coronet. Deniq; patientia nō tantum ipsi possessori, sed aliis quoq; plurima affert cōmoda. Alij enim pietatem & patientiam nostram videntes, eandem virtutem in nobis elucētem imitari conantur. Ex plurimis historiis fide dignis liquet, quòd quum Christiani viriliter moriebantur propter veram religionem, quidam ex hostibus

DIVIN. CONSOLAT.

& persecutoribus Christi, horū patientiam admirati fuerint, & ad fidem Christianam conuersi sint. Patientia conducit ad tranquillitatē totius Ecclesiæ & Reip. Quando prudens Scipio seipsum ex hostium oculis subduxit, & potius ex ciuitate Roma exulare maluit, quàm armis hostem opprimere, cefit hoc in cōmodum totius Reip. Sic econtra impatiens animus infinitum damnū infert, cōcutit Respub. & hæresi turbat Ecclesiam. Cùm Marius reuersus esset Romā, seipsum non coërcuit, ideoq; ex impatientia tyrannicè egit, præcipuosq; viros partis aduersæ crudeliter occidit, ex qua re plurimæ turbæ secutæ sunt. Arrius cùm non posset assequi quod cupiebat, præ impatientia Ecclesiam horribili hæresi afflixit. Deinde nostra impatientia offendimus eos qui sunt infirmi in fide, vt eò facilius dubitent de nostra religione. Cùm enim narremus de Deo, ipsum esse solatium & salutem nostram hîc & in altera vita, mirantur infirmi, quòd adeò firmus timidi, perinde ac si aliam vitam superesse dubitemus. Mature igitur contra om-

PARS TERTIA. Cap. xxxj.

omnes tentationes nos armemus, neque nimium addicti fimus rebus terrenis & caducis, vt si sit opus, patienti animo illas amittamus, & in fide vera constanter vsq; ad extremum vitæ halitum persistamus.

Qui enim perseuerauerit vsque ad finem, beatus erit.

Mat. 10. cap.

Μόνω κὶ σοφῶ τῶ Θεῷ δόξα.

NE RELIQUAE PAGELLAE

vacarent, apposuimus hanc orationem

Danielis Prophetæ, ex .9. cap.

QVÆSO Domine Deus magne & formidabilis, qui seruas fœdus & misericordiam erga diligētes te, & obseruantes præcepta tua. Peccauimus, & iniqui fuimus, impiè egimus, & desciuimus à te, deflectendo etiam à præceptis tuis, & iudiciis tuis. Neque obediuimus seruis tuis Prophetis, qui tuo nomine loquuti sunt ad Reges nostros, Principes nostros, & patres nostros, & ad totum populum terræ. Tibi quidem Domine tribuenda est iustitia, nobis autē pudor, hodie quoq; nobis inquam viris Iudæis, & ciuibus Ierusalem,

P R E C A T I O

Et omnibus Israëlitis, tam propinquis, quam remo-
 tis, in omnibus terris, ad quas expulisti eos ob defe-
 ctionem suam, qua defecimus à te. O Deus, nostrum
 est erubescere, nempe Regum nostrorum, Princi-
 pum nostrorum, & Patrum nostrorum, quoniam in
 te peccauimus. Domini autem Dei nostri miseri-
 cordia est & clementia, siquidem ab eo desciuimus.
 Neque obtemperauimus voci Domini Dei nostri,
 vt transigeremus vitam ex ipsius legibus, quas pro-
 posuerat nobis per suos seruos Prophetas. Omnis
 enim Israël transgressi sunt legem tuam, etiam de-
 flectendo, ne obedirent voci tuæ: quare defluxit in
 nos execratio & iuramentum scriptum in lege Mo-
 sis serui Dei, quandoquidem in eum peccauimus.
 Itaque re exhibuit quæ loquutus est aduersum nos,
 & iudices nostros, qui iudicis inter nos præfuerunt
 ita, vt calamitatem magnam adducerent nobis, vt
 sub toto cælo actum non sit, quemadmodum actum
 est in Ierusalem. Vt enim scriptum est in lege Mo-
 sis, ita omne istud malum euenit nobis: neque Deo
 supplices fuimus, vt recederemus à nostris iniqui-
 tatibus, & perpenderemus eius veritatem. Quo-
 circa Dominus aduigilauit malo nobis inferendo:
 iustus enim est Dominus Deus noster in omnibus
 suis operibus quæ egit, cuius voci non obediuimus.
 Nunc ergo Domine Deus noster, qui eduxisti po-
 pulum tuum de terra Ægypti manu valida, & ma-
 gnificum nomen adeptus es, quod hodie retines:
 peccauimus quidem, & impiè viximus. Domine pro
 omni

DANIELIS.

omni tua iustitia, recedat obsecro ira tua & furor
 tuus ab vrbe tua Ierusalem, monte sanctitatis tue.
 Ob peccata enim nostra, & ob iniquitates patrum
 nostrorum, Ierusalem & tuus populus ludibrio sunt
 omnibus vicinis nobis regionib. Nunc igitur Deus
 noster, audi supplicationem serui tui, & preces eius,
 ita vt erga sanctuarium tuum vastatum serenum
 vultum ostendas propter Dominum. Adhibe mi
 Deus aurem tuam, vt audias: & aperi oculos tuos
 vt videas nostras solitudines, & vrbs, qua tuum
 nomen gerit. Non enim in precibus nostris quas
 effundimus coram te, allegamus nostram iustitiam,
 sed tuam profusissimam misericordiam. Domine
 audito, Domine clemens esto, Domine atten-
 ditto, fer opem, & non differas propter
 te, mi Deus: quoniam vrbs tua
 & populus tuus appel-
 lantur tuo no-
 mine.

FINIS.

ANTVERPIAE,
 Typis Æg. Diest. Anno. 1564.
 Pridie Cal. August.

THE HISTORY OF THE
LORDS OF THE MANOR OF
WIMBORNE IN THE COUNTY OF
DORSET. BY JOHN
WIMBORNE, ESQ. 1724.

Printed by J. Smith, in the Strand, 1724.